Դ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1142 ՇԱԲԱԹ 24 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1887 (Ն. Տ.) 5 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1887 18 ՍԷՖԷՐ 1305

20 ՓԱՐԱ (ԾՆՈՐ ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԵԱՆ)

ՆԱՄԱԿ ԿԱՄ ՈՐ ԵՒ ԻՑԷ ԴՐՈՒԹԻՒՆ ՊԷՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ
Ղալաթիա, Նորատունկեան-խան

غلطه ده نورادونكيان خاننده ارەولك
غزته سی اداره سی

Direction du journal AREVELK
Noradounghian Han, Galata
CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ
ՕՐԱԳԻՐ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

20 ՓԱՐԱ (ԾՆՈՐ ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԵԱՆ)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ համար Տարեկան	դրամով արծաթ		160
» » Վեցամսեայ	»	»	80
» » Եռամսեայ	»	»	40
Գաւառաց համար եւ օտարական Թղթատարոյ տարեկան	»	»	240
Գաւառաց համար եւ օտարական Թղթատարոյ վեցամսեայ	»	»	120
Օտար երկիրներ տարեկան		Ֆրանք	56
» վեցամսեայ		»	28

Դուրս ղրկուած լրագրաց ծախքը Տնօրէնութեան վրայ է. Խմբագրութեան ղրկուած նամակ կամ գրութիւն ետ չդարձուիր։

Les annonces sont reçues à l'Eastern Agency place Karakeuy Deïrmen Han Constantinople

Կ. ՊՈԼԻՍ, 24 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ, 1887

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԱԺԱՐԱԿԱՆ Տ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ

ՎԻՃԱԿ ԱԶԳԱՅԻՆ ԽՆԴՐՈՑ

Ամեն. Տ. Յարութիւն Ս. Պատրիարք Հօր հրաժարականն, այն պարագայից մէջ ուր տեղի կ'ունենայ, խորին և վշտալի տպաւորութիւն մ'ըրաւ ազգայնոց վրայ։

Ժամանակէ մ'ի վեր արդէն դժգոհութիւն կար ազգային գործոց վիճակին նկատմամբ. կը լսուէր թէ Պատրիարքն այս կամ այն խնդրոյ համար Բ. Դուռը կամ դատական պաշտօնատանը գացեր է, կամ Թագրիր ղրկեր է. բայց չէինք լսեր թէ Պատրիարքին ներկայացուցած խնդիրները լուծեր են։ Խնդիր խնդրոյ վրայ կը բարդուէր, և ամեն բան ըստ կարգի վարդագոյն ցուցնելու պաշտօնական ճգանց հակառակ, Նախորդ Վարչութիւնն, իւր հաշուետուութեան մէջ, կը հարկադրուէր խոստովանիլ թէ իւր կողմէ Բ. Դուռը ներկայացուած շատ մը կարեւոր խնդիրք անլոյծ մնացած են։

Հոգելոյս Տ. Ներսէս Պատրիարքին օրով, կառավարական շրջանակաց մէջ դժգոհութիւն կ'արտայայտուէր թէ Ն. Սրբազնութիւն իւր խնդիրներ Կայս. Կառավարութեան միայն ներկայացնել բաւ չհամարելով, օտար միջնորդութեանց հրաւիրակ կը հանդիսանար, և անհաճոյ զեկուցումներու Թելադիր կը լինէր։ Եւ կ'ըսուէր թէ Կայս. Կառավարութիւնը վշտացնող այս կարգի դիմումներ բնականապէս լաւ տպաւորութիւն չէին կրնար ընել այն ազգային խնդրոց ընթացքին վրայ, որք կը ներկայացուէին կառավարական տնօրինութեան։

Տ. Յարութիւն Պատրիարքի գահակալութենէն ի վեր, այդ ամենայն փոխուեցաւ աչա. Ո՞վ կրնայ ըսել թէ Տ. Յարութիւն Պատրիարք երբեք Կայս. Կառավարութենէն տարբեր իշխանութեան մը դիմեց ազգային այս կամ այն խնդրոյ կարգադրման համար. Իւր Նախորդին ընթացքը թողլով, Տ. Յարութիւն Պատրիարք Կայս. Կառավարութեան նկատմամբ կատարեալ համակերպութեան ընթացքի մը հետեւեցաւ. ամեն բան Բ. Դրան իմաստութենէն և Վեհ. Սուլթանին գթութենէն սպասեց. առ. Տէրութիւնն հաւատարմութեան և անձնուիրութեան նշանաւոր փորձեր տուաւ, և իւր այս ոգի և այս ուղղութիւն վերէն ի վար ազգային վարչական մարմնոյն ամեն անդամներուն, ամեն ճիւղերուն վրայ զգալի եղան։ Լիայոյս էր Ազգը թէ Տ. Յարութիւն Պատրիարքի օրով բռնուած այս նոր ուղղութիւն աւելի արդիւնաւոր պիտի լինէր. Բայց Ն. Սրբազնութեան հրաժարականը կուգայ պաշտօնապէս յիշեցնել Ազգին, ինչ որ արդէն ամեն Հայ կը տեսնէր կամ կ'զգար, թէ այս յոյսեր ի զերեւ ելած են. և թէ ազգային յարաբերական խնդիրք այսօր աւելի հեշտիւ չեն տնօրինուիր քան երեք տարի յառաջ։

Եթէ այն խնդիրք որոց համար Պատրիարքին ըրած Թագրիրներն անլուծելի մնացած են՝ եկեղեցական խնդիրներ լինէին, կարելի էր այնչափ ծանր նշանակութիւն մը չտալ գործին։ Բայց գիտելի է որ Պատրիարքին և դատական Նախարարութեան միջեւ առկախ մնացած խնդրոց ամենքն ալ սկզբունքի խնդիրներ են, և ո՛չ թէ պատահական դէպքեր. Նուիրական Առանձնաշնորհմանց բռնաբարումներ են, եւ ո՛չ թէ հասարակ դանցառութիւններ. Ակներեւ է թէ ազգային-եկեղեցական առանձնաշնորհումները քիչ քիչ բայց ապահովապէս փճանալու ճամբուն մէջ մտած են, և այս միտման կը զոհուին ամեն խնդիրք յորս Պատրիարքը պահանջում մը կ'ընէ ազգային-եկեղեցական առանձնաշնորհմանց վրայ հիմնեալ։

Օրինակի համար. Զուլլէ Տիգրանի ժառանգական խնդրոյն մէջ, կրօնային գործոց Տեսչութիւնն և Շէյխ-իւլ-Իսլամի Դուռը Պատրիարքին առջեւ կը դնեն սա անընդունելի և անլուր վարդապետութիւն թէ, Հայու մը օրինաւոր ամուսնութենէ սերած զաւակներուն հետ կրնան հաւասարապէս ժառանգ լինել ապօրէն ամուսնութենէ սերեալ զաւակներն ալ, բաւական է որ առն և կնոջ կենակցութիւնն հաստատուի վկայիւք.—Վարդապետութիւն, որ հայ ընտանեկան կազմակերպութեան հիմը կը քանդէ. վարդապետութիւն, զոր ո՛չ մէկ քրիստոնեայ ազգ, ո՛րչափ ալ ազատական, ընդունած է երբեք, և որ ինչպէս հակառակ է ամուսնութեան մասին քրիստոնէական վարդապետութեան, հակառակ է նաև Կայսերական Հրովարտակներուն, որք այս մասին Հայ Եկեղեցւոյ վարդապետութիւնն ազատ կացուցած են Շէրիադի բոլորովին տարբեր սկզբանց կիրառութենէն. Լսելով թէ Մէճլիս Միւտիրեն և Շէյխ-իւլ-Իսլամի Դուռն այդ օրինակ անլուր վարդապետութեան մը վրայ հիմնեալ վճռեր են Հայերու մէջ ծագած ամուսնական — ժառանգական դատ մը, ճշմարիտ յուզում ծագած էր եկեղեցականութեան մէջ և ամեն հայ ընտանեաց մէջ. Ամեն ոք կը հարցունէր թէ ո՛ւր պիտի երթայ հայ ընտանեաց վիճակն, հայ Եկեղեցւոյ վիճակն, ո՞ւր պիտի երթայ Աւետարանի վարդապետութիւնն, երբ պաշտօնապէս հռչակուի թէ ամեն Հայ, իւր օրինաւոր կին և իւր օրինաւոր զաւակներ թողլով, կրնայ ապօրէն կենակցութիւններէ զաւակներ ունենալ, և զասոնք իւր հարազատ զաւակաց չափ օրինաւոր ժառանգ ճանչցնել Շէրիադին։ Ամեն ոք կը հարցունէր. Եթէ մեր ընտանեկան խնդիրներն անգամ Շէրիադի իսլամական օրինօք պիտի լուծուին, առ ի՞նչ կը ծառայեն Օսմանեան Վեհ. Կայսերաց այն հանդիսաւոր Հրովարտակներն որք կը յայտարարեն և կ'ապահովցնեն թէ Հայոց ամուսնական և կրօնական գործերը Շէրիադի իրաւասութենէն դուրս կը մնան։

Եւ ա՛յսչափ ծանրակշիռ խնդրոյ մը մէջ, Պատրիարքին իւր վրայ ծանրացող պատասխանատուութիւնն զգալով քանի՛ քանի՛ անգամներ առ դատական Նախարարութիւնն ուղղած Թագրիրներն և բազմաթիւ բերանացի բացատրութիւններն ու բողոքներն ամենեւին ազդեցութիւն չեն ըրեր։

Երբ ա՛յսչափ ծանրակշիռ խնդրոց մէջ անտես կ'առնուին Պատրիարքական Պէրադներով ապահովեալ ամենէն բացորոշ առանձնաշնորհմունք, հա՞րկ է ուրիշ օրինակներ բերել, ապացուցանելու համար թէ ազգային-եկեղեցական առանձնաշնորհումները փճանալու ճամբուն մէջ մտած էին վերջերս։

Նոյն միտումը կ'երեւէր ինչպէս մեծ, նոյնպէս փոքր խնդրոց մէջ. Օրինակի համար. Պատրիարքը քանիցս Թագրիր կ'ընէ, Կ. Պոլիս բերել տալու համար ըմբոստ վարդապետ մը, ի շահ եկեղեցւոյ և յօգուտ եկեղեցական կարգապահութեան. Ո՞վ չի գիտեր թէ իրաց բնութեամբ և Կայսերական Հրովարտակաց բացորոշ տրամադրութեամբ, Պատրիարք մը իրաւունք ունի գաւառներէն եկեղեցական մը Կ. Պոլիս բերել տալու. Բայց ամիսներէ ի վեր, մէկ մէկ առարկութեամբ, անլսելի կը մնայ Պատրիարքին պահանջումը. Ո՞ւր կ'իջնէ Պատրիարքի մը արժանապատուութիւնն, ի՞նչ կը մնայ Պատրիարքական Առանձնաշնորհմունքներէն, երբ բովանդակ Թուրքիոյ Հայոց պաշտօնական ներկայացուցիչը կարողութիւն չունենար մի՛ ո՛ և է անշահ եկեղեցական գաւառներէն Կ. Պոլիս բերելու ի պահպանութիւն եկեղեցական բարեկարգութեան։

Վերջապէս, ո՞ւր կը մնայ Պատրիարքին ազդեցութիւնն, ո՞ւր կը մնայ կառավարական վստահութիւնն զոր Վեհ. Սուլթանին Պէրադը կրող Պատրիարք մը իրաւունք ունի վայելելու, երբ Քաղաքական Ժողովոյ ընտրութեան պէս պարզ գործողութեան մը մէջ, երբ Պատրիարքն իւր ստորագրութեամբ և կնքով կ'երաշխաւորէ թէ կատարուած ընտրութիւնն օրինաւոր է, յաւագոյն կը համարուի կարեւորութիւն տալ ոմանց բախտախնդրաց չարախօսութիւններուն, քան պատասխանատու Պատրիարքի մը պաշտօնական վկայութեան, և անվաւեր կը թողուի ամիսէ մ'ի վեր ընտրեալ Քաղաքական Ժողով մը, ի վնաս ազգային կարեւոր գործոց։

Այս և այսպիսի խնդիրներ են զորս դատական և կրօնական գործոց Նախարար Վսեմ. Ճէվտէթ փաշային հետ իւր վերջին տեսակցութեան մէջ բերանացի յիշելէ զատ, հրաժարեալ Պատրիարքն յատուկ յիշատակագրով մ'ալ ծանուցած է զանոնք թէ Ճէվտէթ փաշային և թէ Մեծ-Եպարքոսին, թէեւ պարզ հրաժարականով մը շատացած է, քանի որ կ'ուզէ մինչեւ վերջը պնդել իւր հրաժարման վրայ. Դատական Նախարարութեան և Պատրիարքարանին միջեւ առկախ խնդրոց ցանկն աստ չի վերջանար ի հարկէ. Մեր ընթերցողը գիտեն արդէն թէ նախորդ Քաղաքական Ժողովոյ Համարատուութեան Բ., Դ., Ը., ԺԱ., ԺԵ., ԺԸ և ԻԵ. հատուածք եւս դեռ եւս չկարգադրուած յարաբերական խնդիրներու կը վերաբերին. Ասոնց մէջ չէ մտցուած Ճիզուիթեաց գործունէութեան արժանացած թոյլտուութեան խնդիրն, որոյ մասին մատուցեալ գանգատներն եւս շօշափելի արդիւնք ունեցած չեն ցարդ։

Այս ծանր պարագայից մէջ, Ամեն. Տ. Յարութիւն Ս. Պատրիարքի հրաժարականը ցաւ կը պատճառէ մեզ, այլ ո՛չ զարմանք. Տ. Յարութիւն Պատրիարքի տեղ ո՛վ ոք լինէր՝ նոյն բանը պիտի ընէր. Ասոնք ա՛յնպիսի խնդիրներ են որք ցորչափ անլոյծ մնան՝ չէ թէ Տ. Յարութիւն Պատրիարքին պաշտօնավարութիւնն, այլ Պատրիարքութիւնն իսկ անկարելի կը դառնայ. Այս Պատրիարքութիւն նո՛յնչափ հարկաւոր ո՛րչափ բացառիկ իշխանութիւն մ'է Թուրքիոյ պետական դրութեան մէջ, բացառիկ Առանձնաշնորհմանց վրայ հաստատեալ, որք դարերու նուիրագործումն ունին. Երբ այս բացառիկ Առանձնաշնորհմունք արժան եղած յարգը չգտնեն, անոնց վրայ հիմնեալ իշխանութիւնն իսկ կը քայքայի. Զայս զգալով և իւր հրաժարականին խնդիրն իւր պարզութեան մէջ ներկայացնելով, Տ. Յարութիւն Պատրիարք իւր պարտաւորութեան սահմանին մէջ կը մնայ. զի Ազգին առջեւ ծանր պատասխանատուութենէ մը ազատելու համար ուրիշ միջոց չէր մնացած իրեն։

Թէեւ Տ. Յարութիւն Պատրիարքին հրաժարականը պարագայից բերմամբ անդառնալի կ'երեւի, բայց մեր պէտք չէ յուսահատինք այն խնդրոց կարգադրումը տեսնելէ որք առիթ եղած են այս հրաժարման. Ո՛չ, յուսահատելէ հեռի, ամեն բարիք կրնանք ակնկալել մեր Օգոստափառ Վեհապետին արդարասիրութենէն ու գթասրտութենէն. Իւր ծանուցեալ իմաստութեամբ, Ն. Կ. Վեհափառութիւն չուզեր բնաւ որ Իւր հաւատարիմ հպատակներ դժգոհութեան ո՛ և է իրաւացի պատճառ ունենան. Իբրեւ Հայր գթառատ, նա միշտ սիրով կը լսէ անոնց խնդրուածքն, և Իւր անձուկ բարերարութեամբ կը լնու զանոնք. Իւր Նախարարք անշուշտ փութեռանդն յօժարութեամբ կը հպատակին Իւր չքնաղ քաղաքականութեան հանրօգուտ թելադրանաց. Ուստի, յոյս մեծ պէտք է ունենք թէ երբ Ն. Կ. Վեհափառութիւն Իւր Մեծ-Եպարքոսէն իմանայ Հայոց Պատրիարքին հրաժարումն և այդ հրաժարման պատճառ տուող ծանր պարագաները, զարժանն ընդ հուպ կը բարեհաճի տնօրինել, որպէս զի Իւր շնորհած Կայսերական Հրովարտակաց նուիրական տրամադրութիւնք անխախտ և անվթար պահուին այսօր և միշտ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Անգլիոյ մէջ, Լորտ Սալզպըրիի նախարարութիւնը կը ջանայ գործադրել Իռլանտայի նկատմամբ այն օրէնքներ, զորս վերջերս քուէարկել տուաւ Խորհրդարանին. Իւր սկզբունքն է թէ Իռլանտացիք օրէնքին պիտի հնազանդին, և օրէնքն սպասեն իրենց գանգատներուն բարձումը. Նախարարութիւնը մէկ կողմէ հողային խնդիրը կարգադրող օրէնք քուէարկել տուած է, եւ միւս կողմէ քաղաքական յուզման աճումն արգիլող օրէնք հաստատած է. Բառնէլեանք հողային խնդրոյ կարգադրման համար Պահպանողականաց տուած օրէնքն անբաւական կը համարին, և քաղաքական գործունէութեան արգիլք դնող պատժական բացառիկ օրէնքն ալ կը մերժեն իբրեւ ազատ քաղաքացիներու նուիրական իրաւանց բռնաբարում. Ուստի, Իռլանտայի մէջ քաղաքական բանտարկութիւնք, դատաստանք, ժողովրդեան և ոստիկանութեան միջեւ կռիւներ օրուան խնդիրն են։

Իռլանտացի Երեսփոխանք իրենց ազգակցաց յորդոր կը կարդան ըստ առաջնոյն շարունակել Ազգային Դաշնակցութիւնն, և բանտարկութիւնն և դատապարտութիւնն աչք առնուլ. ցուցնելու համար Պահպանողականներուն թէ ազգային իրաւանց պաշտպանութեան սիրոյն համար Իռլանտացիք գիտեն անձնական զոհողութիւններ ընել. Այս հրաւէրք լսելի կը լինին բաւական, և շիտակ խօսելով, այսպիսի հրաւէր կարդացող Երեսփոխանք իրենց կուտան անձնուիրութեան օրինակն. Որպէս մերթ ընդ մերթ կ'իմանան մեր ընթերցողք, Իռլանտացի Երեսփոխանք ոմանք բանտարկուած են, զի մտիկ չէին ըրած ոստիկանութեան արգելքութիւնն, և արգիլեալ ժողովներու մէջ խօսած էին հողատիրաց և անոնց պահպանողական պաշտպաններուն դէմ։

Կլատսդոնեանք կը համակրին Իռլանտացիներուն, և թէ՛ Պահպանողականք և թէ՛ Միութենական-Ազատականք, որք Երեսփոխանական Ժողովոյն մէջ իրենց ոյժերը միացեալ պահելով ստուար մեծամասնութիւն ունին դեռ, Պ. Կլատսդոնի եւ իւր հետեւողաց երեսը կը զարնեն սա բան թէ իւր բանախօսութեամբք քաջալերելով Իռլանտացւոց պահանջումներն և հարուածելով օրէնքներ որք Խորհրդարանէն հաստատուեցան, օրէնքին ազդեցութիւնը կը կոտրէ, և անգլիացի հպատակներ կը հրաւիրէ օրէնքին դէմ ապստամբելու. Աւելի քան երբեք անստոյգ վիճակի մէջ է Իռլանտական խնդիրն, և կարելի չէ գուշակել թէ ի վերջոյ ո՛ր կողմն յաղթական պիտի ելնէ։

—Պ. Չէմպըրլէյն, Անգլիոյ Արմատականաց մէկ մասին պետը, պահպանողական Կառավարութեան կողմէ պատուիրակ կարգուելով Ամերիկա գնաց, Քանատայի և Միաց. Նահանգաց միջեւ ծագած ձկնորսութեան հրատապ խնդրոյն կարգադրման համար. Մեկնելէն առաջ Պ. Չէմպըրլէյն Լորտ Հարդինկդընի հետ ժողովներու նախագահելով, երկուքն ալ ցոյց տուին թէ Իռլանտայի խնդրոյն վրայ Պ. Կլատսդոնի հետ իրենց հաշտութիւն անկարելի եղած է։

Թեհրանէ կը հեռագրեն Թիֆլիսի Կավկազ լրագրին թէ աքսորանքէ ետ դարձան Պարսկաստանի արտաքին գործոց նախարար Եահեա խան և արքայական քարտուղարն Լվին, որոնք ամբաստանուած էին Էյուպ Խանի փախստեան նպաստելու գործի մէջ։

—Անցեալ շաբաթ Բեդերպուրկի մէջ մեռաւ ռուս մամուլի գլխաւոր ներկայացուցիչներէն և համալսարանեան առաջնակարգ անդամներէն Գիլեարով—Պլատոնով, խմբագրապետ Սովրեմենիյե Իզվեսդիա նշանաւոր լրագրին։ Ռուսական լրագիրներն, մանաւանդ համալսարանեան թերթերն մեծագոյն կորուստ մը կը համարին Պլատոնովի մահն թէ՛ համալսարանութեան և թէ՛ ռուս գրականութեան համար. Կաթկով անձամբ նուազ կարեւորութիւն և արժէք ունէր համալսարանեաց համար քան Պլատոնով, և սա Մոսկուայէ Բեդերպուրկ գնացած էր Մոսկովսքիյա Վեդոմոսդի խմբագրութիւնն իւր վրայ առնելու, սակայն այնուհետ յանկարծ ուղեղի բորբոքում ստանալով վախճանեցաւ քիչ ժամանակուան մէջ։

—Սիպերիոյ մէջ ցարդ գտնուած համայն հնութիւններն, որ ցրուած են Սիպերիոյ այլ եւ այլ կողմերը, պետութեան հրամանաւ պիտի հաւաքուին Թօմսկի նորահաստատ Թանգարանի մէջ, ուր եւրոպացի ուղեւորք այսուհետեւ առիթ եւ դիւրութիւն պիտի ունենան երթալ ուսումնասիրել այդ սառնային աշխարհի կարեւոր հնութիւնները։

—Բեդերպուրկի տարրական կամ նախնական դպրոցներու թիւն 1886ի ընթացքի մէջ 207էն 230ի հասած է։ Այդ դպրոցներէ 123ն մանչ աղայոց համար է իսկ 107ն աղջկանց. Երկսեռ ուսանողաց թիւն էր 11,036, որոցմէ 6,242ն մանչ և 4,794ն աղջիկ. Սոյն տարրական վարժարանաց համար 1886էն ծախք եղած է աւելի քան 500,000 ռուբլի մինչեւ տասն տարի առաջ Բեդերպուրկի բոլոր տարրական վարժարանաց տարեկան ծախքն էր 14,000 ռուբլի։

—Ռուսիոյ հանրային կրթական նախարարութիւնն հետեւեալ գումարները նշանակած է կայսրութեան կրթական հաստատութեանց 1888ի համար, Համալսարանաց համար՝ 3,003,092 ռուբլի, Յարոսլավի իրաւաբանական լիկէոնի՝ 48,262 ռուբլի, գիմնազիոններու, պրոգիմնազիոններու և այլ միջնակարգ կրթարանաց՝ 6,266,545 ռուբլի, ռէալական դպրոցներու 2,077,147 ռ., գաւառական և քաղաքային վարժարանաց՝ 1,611,773 ռ., Թեմական և տարրական ուսումնարանաց՝ 375,552 ռ., ազգային դպրոցներու (ժողովրդական) 1,746,124 ռ., 3,000,000 ռուբլի եւ այլ և կրթարանաց համար, բոլոր կրթական հաստատութեանց համար կրթական Նախարարութիւնը յատկացուցած է 17,965,681 ռուբլի։

—Վերջերս ծովային բաւական մեծ դժբախտութիւններ պատահած են Պաթումի նաւահանգստի մօտ և Թուրքօ-ռուս սահմանագլխի եզերաց վրայ. Ցունական Աֆրիկէ առագաստանաւն մինչ կը մօտենար նաւահանգստին՝ զարնուելով ապառաժուտ եզերքին ջարդ ու կտոր եղաւ։ Նաւաստիներն չկրցան ընդ երկար մարտնչիլ կատաղի տարերց հետ. դժբաղդներու մի աննշան մասն

—)(86)(—

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ԺԻՒԼ ՄԱՌԻ

ԹԵՌԷՋ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ՔԻՆԱԽՆԴԻՐ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐ

Սակայն մոլեգին զայրոյթ մը կը յուզուէր իւր հոգւոյն մէջ։

—Անիծեա՛լ շուն, անիծեա՛լ շուն, կը մռմռար բռունցքը սեղմելով։

Տեսաւ որ հայրը կառքով կը մեկնէր փերեզակին հետ։

—Ո՞ւր կ'երթայ այն մարդուն հետ. Արդեօք կասկա՞ծ մ'ունի։

Սարսուռ մ'ունեցաւ, եւ չհամարձակեցաւ երկար բարակ խորհիլ այս կէտին վրայ։

Յանկարծ կառքին ետեւէն ցատքեց Տօշ որ իւր խշտիքէն փախած էր եւ կ'ուզէր իւր տիրոջ հետեւիլ։

Սակայն Դաէզուռ, խարազանը վերցնելով, վարնելու ձեւ ըրաւ։

Տօշ կանգ առաւ, խոտերուն մէջ պառկեցաւ փորին վրայ, ցռուկը թաթերուն վրայ, եւ յանդիմանական ակնարկով մը դիտեց կառքն որ կ'առնուր կը տանէր զԴաէզուռ։

—Անիծեա՛լ շուն, հի՛մա կը տեսնես, ըսաւ նորէն Գլէման։

Եւ մեղմիւ մը սուլեց. Տօշ լսեց, ականջը տնկեց, ցռուկը վեր առաւ, եւ յանկարծ նշմարելով զԳլէման՝ վազեց նորա քով գնաց այն ցանկին ետեւ ուր պահուըտած էր երիտասարդը։

Իւր խօսքը կրկնելու պէտք չունեցաւ. Տօշ արդէն պատրաստ էր հետեւիլ նմա և սկսաւ նորա չորսդին վազվզել՝ անսահման ուրախութեան մը ցոյցերով։

Գլէման գլուխը ետին դարձուց մեքենաբար։

Սակայն Սոնըրիէն ոչ ոք կրնար տեսնել զիրենք. դաշտին մէջ ոչ ոք կար. հետեւաբար ոչ ոք տեսաւ թէ իւր հետ կը տանէր բարակն, եւ որովհետեւ շունը Դաէզուռի կառքին ետեւէն գնացած էր, ոչ ոք կրնար ըսել թէ Գլէմանի միացած էր։

Երիտասարդը կ'երթար դէպի Պոլիտանի անտառը. կէս ժամ յետոյ անդ հասաւ եւ ընդհուպ աներեւոյթ եղաւ թաւախիտ մացառներուն մէջ։

Ըստ որում Տօշ կը ձգտէր հեռանալ,—ճարպիկ շունն անշուշտ կը յիշէր իւր նախորդ գիւտերը,—իւր քով պահեց զնա խօսիլ յանդիմանելով։ Երբ թաւուտին մէջ մտաւ, Գլէման կանգ առաւ։

Անտառը մտնելէ առաջ, ճախճի մը եզերքէն կտրած էր եղեգնի հինգ վեց ցօղուններ՝ շուանի պէս դիւրաթեք եւ բարակ, տերեւները փրցուցած եւ ցօղունները միայն պահած էր, զորս գալարեց՝ աւելի ճապուկ ընելու համար։

Իրարու ծայրէ կապեց այդ ցօղունները։

Տօշ, իւր յետոյից վրայ նստած, հետաքրքրութեամբ կը դիտէր զնա։

Խեղճ անասունը կարծես կը խորհէր թէ ինչ կը նշանակէին այս պատրաստութիւններն, եւ իւր գրեթէ մարդկային նայուածքը չէր վերնար իւր տիրոջ վրայէն։

Իսկ Գլէման կ'ըսէր, հանգոյցներն ուժեղապէս սեղմելով հանդերձ.

—Սպասէ՛, Տօշ, այս քեզ համար է, անզգա՛մ. Սպասէ՛։

Երբ աւարտեց, ցօղունին մէկ ծայրը շարժուն հանգոյց մը կապեց, յետոյ միւս ծայրն անցուց ծառի մը ոստին վրայէն։

Այս ծայրը կապեց ուրիշ ոստի մը, ուժով մը քաշեց՝ տեսնելու համար թէ կրնա՞ր բաւական ծանրութիւն տանիլ, յետոյ դառնալով դէպի Տօշ.

—Եկո՛ւր, Տօշ, եկո՛ւր, աղուորս։

Տարօրինա՛կ բան. Խեղճ անասունը վայրկեանէ մը ի վեր կարծես կը հասկնար թէ բան մը կը նիւթուէր ընդդէմ իրեն։

Փոխանակ յառաջանալու Գլէմանի հրամանաւ, յետս ընկրկեցաւ, ձետը սրունքներուն մէջ, նայուածքը խուսափուկ, դէմքը խռոված։

Յայնժամ Գլէման վեր առաւ գլուխն, եւ դաժան ձայնով մը.

—Հո՛ս եկուր, Տօշ, հո՛ս եկուր, հրամայեց։

Այս անգամ Տօշ հնազանդեցաւ, հակառակ իւր սարսափին, եւ յառաջացաւ, փորին վրայ սողալով, աչքն երերցնելով՝ գութ հայցելու համար։

Գլէման վզէն բռնելով գլուխն անցուց հանգոյցին մէջ եւ վար թողուց շունը։

Հանգոյցն իւր պաշտօնը կատարեց եւ, կծկուելով, սեղմուեցաւ շան վզին շուրջն՝ ոյր ահաւոր աղաղակը կոկորդին խեղդուեցաւ—այլ ա՛յնքան կողկողագին որ Գլէման սարսռաց։

Անասունը քանի մը անգամ թոթուեցաւ, ջանալով ճողոպրիլ այս մահացու սեղմումէն. իւր խեղճ թաթերն օդը կը ծեծէին՝ ջանալով յենակէտի մը կառչիլ, աչերն իրենց կոպիճներէն դուրս ինկած էին եւ փրփուր կը թափէր իւր մեծ երախէն։

—Հա՛, Տօշ, հիմա՛ աղէկ ես, ըսաւ Գլէման վայրագ ծիծաղով մը։

Եւ հեռացաւ, առանց ալ եւս կարեւորութիւն տալու անասունին։

Տօշ, գալարելէ յետոյ, վերջապէս մնաց անշարժ, կախուած, անզգայ։

Սակայն Գլէման հազիւ հարիւր քայլ հեռացած էր, մացառներուն մէջէն սողոսկելով մարդ մը մօտեցաւ այն ծառին ուսկից շունը կախուած էր։

Դանակի հարուածով մը կտրեց եղեգնեայ չուանը։

Եւ շունը ծանրապէս ինկաւ խոտին վրայ։

—Քէն կը պահէր նմա, ըսաւ Նորեկը. Խե՛ղճ շուն։

Մալատին էր։ Թեւին տակ առաւ անասունն եւ անհետ եղաւ անտառին մէջ։ Երբեք քառորդ ժամ յետոյ իւր հիւղակն էր։ Ճամբուն վրայ քանի մը անգամ կանգ առած էր, մեղմիւ գետինը դրած էր զՏօշ եւ ձեռքը սրտին տարած էր, տեսնելու համար թէ կ'ապրէ՞ր։

Ի վերջոյ, ծերունին գոհունակութեան ժպիտ մ'ունեցաւ։

—Մեռած չէ, ըսաւ ինքնին, մեռած չէ... Թերեւս յաջողիմ վերակենդանացնել զնա... գողորդի ինչ շուն մը կ'ըլլայ։

Երբ Մալատի իւր հիւղակը գնաց, Տօշ որ այժմ հեշտիւ կը շնչէր, կ'սկսէր անհանգիստ գտնել գիւղացւոյն թեւին վրայ բանած դիրքն եւ ուժգնութեամբ կը կռուըտէր ազատելու համար։

Մալատի, հիւղակին դուռը գոցելէ յետոյ, գետին թողուց զայն։

Շունը դանդաչեց, գնաց գլխովը զարկաւ սեղանին ոտքերուն, յետոյ կանգուն մնաց, հանդարտ, այլ գլխիկոր եւ լեզուն կախ։

Մալատի գնաց բերաւ աման մը որուն մէջ քիչ մը կաթ մնացած էր. դաւաթ մը ջուր լեցուց անոր մէջ եւ շան կարկառեց ամանն, որ անյագաբար խմեց։

Եւ խմելէ յետոյ, Տօշ նայեցաւ գողորդին՝ զգացես շնորհակալ լինելու համար նմա, երերցուց պոչին ծայրն ի նշան գոհունակութեան, եւ խոր հառաչ մ'արձակելով պառկեցաւ։

—Քի՛չ մ'աղէկ ես, հէ՞, ըսաւ Մալատի խնդալով։ Քի՛չ մ'աղէկ ես... Հոս աւելի հանգիստ ես թէ քան թէ հիւղին ծայրն, այնպէս չէ՞... Եթէ այսուհետեւ դաշտերուն եւ անտառին մէջ նորէն որսի ելնես ճարտարութեամբ, ծերունի Մալատիին պարտական պիտի լինիս զայդ...

Գլէման, իւր պտոյտն աւարտելէ յետոյ, դղեակ վերադարձած էր։

Պաւիկու պահապանն, որ մասնաւորաբար հոգ կը տանէր կոմսին բարակներուն, միացեալ շանց հոգը թողլով վերակացուին, երեկոյին նշմարեց որ Տօշ իւր խշտիքը չէր։

Ամենուրեք փնտռեցին սպանիկ բարակը, սուլեցին, կոչեցին զայն։

Տօշ երեւան չելաւ, եւ այն այնու մանաւանդ արտասովոր թուեցաւ զի հաւատարիմ եւ քաջակիրթ շունն երբէք չէր հեռանար Սոնըրիէն՝ մինչեւ որ իւր տէրանց մին իւր հետ պտոյտի չտանէր զինքը։

Սպասաւոր մը գիտել տուաւ սակայն թէ առաւօտուն, այն պահուն երբ կոմսը կառքով դուրս ելած էր փերեզակին հետ, Տօշ փորձած էր հետեւիլ նմա։

Պաւիկուի սիրտն հանդարտեցաւ, դէթ առժամապէս. այլ երբ Դաէզուռ կոմսը վերադարձաւ, պահապանն ո՛րչափ փնտռեց բարակը, բան մը չտեսաւ. Յետոյ, Դաէզուռ ըսաւ նմա թէ Տօշ հետեւած չէր իրեն։

Պաւիկու գիշերն ի բուն պտըտեցաւ շրջակայքն, այլ առաւօտուն այնքան անյաջող էր որքան նախորդ երեկոյ։

Եղելութիւն իմաց տուաւ անտառապահին, նամակաբաշխին, պատուիրելով որ լուրը տարածեն շրջակայ գիւղօրէից մէջ, եւ որովհետեւ Տօշ զուտ անգլիական պջանչելի անասուն մ'էր, մեծագումար պարգեւ խոստացաւ զայն ի դղեակ բերողին։

(Շարունակելի)

յաջողեցաւ հրաշքով ազատիլ․ իսկ միւս 12 անձինքն մղուելով բուռն ալիքներէն կորսուեցան կատաղի ջուրերուն մէջ ։ Գրեթէ մի և նոյն ժամանակ, սահմանագլխի վրայ եւս, 30 դիակներ եզերք ձգուեցան ։ Վտանգուած շոգենաւի մը հետքն իսկ երեւան ելած չէ ։ Կը կարծուի թէ այդ մարդիկ տեսնելով որ վտանգն անխուսելի է, ծով ինկած են մինչեւ եզերք հասնելու դիմումով, այլ չեն յաջողած դժբախտաբար ։ Նորանոր դիակներ եւս կը գտնուին ։ Ի նկատ առնելով կորուստը կ'ենթադրուի որ շոգենաւն շատ մեծ է եղեր և հաւանօրէն Փրանսական, իտալական կամ աւստրիական շոգենաւ քան անգլիական ։ Օտեսայի Վեստնիկի թղթակիցը կ'ըսէ թէ անտարակոյս կորսուած է ամբողջ շոգենաւ մը իւր ուղեւորներով, եթէ ոչ Պաթում հասնող գէթ մի շոգենաւ պիտի հաղորդէր թէ ո՛վ են այդ խեղդուած մարդիկ ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՀՐԱԺԱՐԱԿԱՆ

ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՀՕՐ

Պատրիարքարանի գործակատար Մրքենկեան Աբրահամ էֆէնտի այսօր կը ներկայանայ Դատական և Կրօնական գործոց Նախարար Վսեմ. Ճէվտէդ փաշայի, յայտարարելու ի դիմաց Ամեն. Տ. Յարութիւն Սրբազանի՝ թէ իւր հրաժարականին վրայ տեսակցելու եւ խորհրդակցելու պէտք չկայ, վասն զի ինչ կարգադրութիւն ալ ստանան այն խնդիրներ որոնցմէ գանգատած էր, Ն. Ամենապատուութիւն կը յայտարարէ թէ բացարձակ և վերջնական է իւր հրաժարական ։

ՀՈԳԵԼՈՅՍ ՆԵՐՍԷՍ ՊԱՏՐԻԱՐՔ

Երջանկայիշատակ Տ. Ներսէս Պատրիարք Վարժապետեանի մահուան երրորդ տարեդարձին առթիւ, Գատըգիւղի քարոզիչ Արժ. Տ. Եղիշէ Ծ. Վ. Այվազեան վաղ առաւօտ հոգեհանգստեան յատուկ պաշտօն պիտի մատուցանէ Ս. Թագաւոր եկեղեցւոյ մէջ ։

Համանման կրօնական արարողութիւններ տեղի պիտի ունենան մայրաքաղաքիս ուրիշ մի քանի եկեղեցիներուն մէջ ալ, վաղ առաւօտ կամ երկուշաբթի, 26 հոկտ. մահուան օրն իսկ ։

⁂

Հոգելոյս Ներսէս Պատրիարքի ընտանեացը կողմէ Ազգային Կեդր. Վարժարանին նուիրուեր են հանգուցելոյն երկու հոյակապ մատենադարաններն, իրենց պարունակած 900ի մօտ հատորներով ։ Ուսանողք մեծապէս պիտի օգտուին այս գիրքերէն, որք ընտիր գործեր են առանց բացառութեան և որոցմէ ոմանք կը կրեն բարեյիշատակ Պատրիարքին ինքնագիր դիտողութիւններն ։ Այս հաւաքածոյի մէջ կան նաեւ ձեռագիր և անտիպ երկեր ։

Ատենապետաց Դիւանն յառաջիկայ երկուշաբթի առաւօտ, ժամ 4 ին, ի նիստ պիտի գումարի Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ, Նախորդ Քաղաքական Ժողովոյ Համարատուութեան Նախաքննութեամբն զբաղելու համար ։

Պատրիարքական փոխանորդ Գեր. Գէորգ Ծ. վարդապետ Իւթիւճեան վաղըն առաւօտ, Գիւտ Խաչի տօնին առթիւ, պատարագ պիտի մատուցանէ Մայր Եկեղեցւոյ Ս. Խաչի տաճարին մէջ ։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Գործադիր-Մնայուն Յանձնաժողովոյ

ՅՈՎՍԷՓԱՅ ԻԶՄԻՐԵԱՆՑ ԿՏԱԿԻՆ

Սահակ-Մեսրոպեան Գրական մրցանակաբաշխութիւնն՝ զոր բարեյիշատակ Յովսէփ Իզմիրեանց հաստատած է, պիտի կատարի յառաջիկայ 1888 տարւոյ Սրբոց Թարգմանչաց տօնի օրն ։ Հետեւապէս Գործադիր-Մնայուն Յանձնաժողովս կը փութայ այսու Յայտարարութեամբ վերստին հրաւիրել այն հեղինակներն ու բանասէրներն որ ունին Ազգային Լեզուաքննութեան և Պատմութեան վերաբերեալ երկասիրութիւններ, ձեռագիր կամ տպագիր, եւ կը փափաքին մասնակցիլ մրցանակաբաշխութեան, փութան յուղարկել զայնս առ Ամեն. Սրբազան Պատրիարք Հայոց, ի Կ. Պոլիս, մինչեւ յառաջիկայ տարւոյ յունվարի սկիզբն ։

Տպագիր երկասիրութիւնք հարկ է որ երեք օրինակ յուղարկուին ։

Բերայի Թաղ. Խորհրդոյն կողմէ հետեւեալն հաղորդուած է մեզ ի հրատարակութիւն.

Վսեմ. Արմենակ էֆէնտի Կոստանդեան ցաւօք սրտի կը ծանուցանէ իւր ազգականաց և բարեկամաց թէ Գեր. Տ. Խորէն Ս. Եպիսկոպոս Նար-Պէյ Ս. Պատարագ պիտի մատուցանէ և պաշտօն պիտի կատարուի վաղը հոկտեմբեր 24 կիրակի առաւօտ ի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ Բերայի, վասն հոգւոյ իւր հանգուցեալ Եղբօր Վսեմ. Կոստանդ էֆէնտիի Կոստանդեան ։

Բերա 13 հոկտ. 1887.

ՍԿԻՒՏԱՐ, 21 հոկտ. 1887

Ս. Խաչի երկսեռ վարժարանաց Հոգաբարձութիւնն քաղցր պարտականութիւն մը կը համարի հրապարակաւ յայտնել իւր անկեղծ շնորհակալիքն Բարեսիրական Պատ. Ընկերութեան Նորընտիր Տնօրէն Խորհրդոյն, որ՝ հաւատարիմ իւր նպատակին՝ բարեհաճած է նուիրել եւ այս անգամ 1000 ղրշ. է աւելի դասագրքեր վարժարանիս ձրիավարժ երկսեռ աշակերտաց ։

Սակայն սոյն մեղուաջան ընկերութիւնն, որ իւր հաստատութենէն ի վեր աշխատած է անխոնջ ու կաշխատի ցարդ լռիկ յօգուտ Թաղիս աղքատիկ այլ ուշիմ ուսանողաց, ո՛չ միայն արժանի կը հանդիսանայ ամենայն Թաղեցւոց խրախուսանաց և քաջալերութեան, այլ և ամէ՛ն անոնց՝ որոց սիրելի է նպաստել ազգային մանկութեան կրթութեան ու դաստիարակութեան վսեմ գործոյն ։

Մաղթելով ուրեմն որ Բարեսիրական Պատ. ընկերութիւնն վայելէ ընդ միշտ համայն ազգայնոց սէրն ու համակրութիւնն, եւ այսպէս՝ իւր նպատակի իրագործմամբ՝ օժանդակ լինի յաւէտ Թաղիս ազգային մանկութեան յառաջադիմութեան,

Մնամք

Ի դիմաց հոգաբարձութեան

Ատենադպիր — Ատենապետ

Ն. ՍԵՐՄԱՏ — ՏՕՔԹ. Վ. ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

ԱԶԴ

Ըստ որոշման Ազգ. Կեդրոնական Վարչութեան Կրօնական Պատուաւոր Ժողովոյ, եւ ըստ յանձնարարութեան Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր՝ յառաջիկայ կիրակի հոկտ. 25. տեղւոյս Ս. Եկեղեցւոյն մէջ Գեր. Տ. Արիստակէս Ս. Եպիսկոպոս քահանայական Ս. օծման հանդէս պիտի կատարէ, կոչելով ի կարգ քահանայութեան Էյլալըգցի Տիրացու Աւետիս Յովհաննէսեանը, զոր կը փութայ Խորհուրդս ազդարարել ի գիտութիւն բարեպաշտ ազգայնոց ։

Ի դիմաց Թաղ. Խորհրդոյ

Վ. Ատենադպիր — Ատենապետ

Ն. Թ. ՃԻԶՄԷՃԵԱՆ — ՆԵՐՍԷՍ ԵՐԻՑԵԱՆ

22 հոկտ 1887

Պալատ

1252 — 2—2

ՄԱՍԻՍ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՄԱՍԻՍԻ այս աւուր թիւը կը պարունակէ ․

Ազգային Տեսութիւն․ Ընկերական ոգի ։

Մատենագրական․ Գիրք Երեմիաերգաց․ (Ա. Մ. Խ.)․

Հայաստան Ս. Գրոց մէջ (Յ. Մ. ՏՈՒՏՈՒԽԵԱՆ) ։

Անձուկք Որդեկորոյս մը․ Քերթուած (Կ. ԽՕՍԿԱՆՑ) ։

Անդունդ․ Քերթուած (Ս. ԲՐԻՒՏՈՄ, Թարգ. Ս.)

Իգտիրէն Երեւան, Ուղեւորի Տեղագրութիւն․ (ՆՈՐԱՅՐ)․

Վէպ․ Հայաստանի բարքեր․ Սիսակ և Սոսուն, Բռնութեան սոխակներ․ (Դ. Փ. ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆ)․

Փողոսեան Շաբաթական Լրոց․ Արտաքին, Ներքին, Ազգային ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԵՐԷԿԻ ՍԷԼԱՄԼԸՔԸ

Սէլամլըքի արարողութիւնը սովորական շքով կատարուեցաւ երէկ Համիտիյէ մզկիթին մէջ ։ Յաւարտ արարողութեան ներկայ զինուորք մարզանքներ կատարեցին զորս Վեհ. Սուլթանը դիտեց մզկիթի պատուհանէն ։ Կայս. մասնաւոր արկեղ պաշտօնատան մէջ կը գտնուէին ֆրանսական դեսպան Մոնդեպէլլօ կոմս, իւր առաջին ու երկրորդ թարգմաններուն հետ, ամերիկեան դեսպան Պ. Շդրաուս, առաջին թարգմանն ու հիւպատոսը, սպանիական հիւպատոսը, գերմանական դեսպանատան քանի մը հիւրեր, Սերպիոյ Թագաւորին անձնական քարտուղար Պ. Միլան Քրիստիչ և այլ օտարազգիք որք հանդէսը դիտելու եկած էին ։ Սենեկապետ Րագըպ պէյ այդ պաշտօնատունն երթալով յանուն Վեհ. Սուլթանին մեծարեց զնոսա ։

Սէլամլըքի արարողութենէն յետոյ ֆրանսական դեսպան Մոնդեպէլլօ կոմսը Վեհ. Սուլթանին ներկայանալու պատիւն ունեցաւ ։

⁂

Երէկ, Սէլամլըքի միջոցին, Վեհ. Սուլթանն Օսմանիէ պատուանշանի երկրորդ աստիճանը շնորհեց կայս. թիկնապահ գնդապետ Օսման պէյի ։

ՍՈԲՐԱՆԻԷՆ

Սօբրանիէի ներկայ նստաշրջանը պիտի տեւէ առ նուազն երկու ամիս. Ժողովոյն ներկայելի գլխաւոր խնդիրներն են՝ բարեփոխում Թաղապետական խորհրդոց վերաբերեալ օրինաց, ծրագիր հողային նոր բաշխման որուն համեմատ գաւառաց եւ գաւառակաց թիւը պիտի նուազեցուի և կարեւոր խնայողութիւնք պիտի լինին, բարեփոխում Օրէնսդրքի ի մասին քաղաքային եւ զինուորական դատերու, ընդունելութիւն հեռագրական և թղթատարական պայմանագրոց, այլ և այլ օրէնքներ ի մասին երկաթուղեաց, երեսփոխանական ընտրութեանց, ուղղակի տրոց, և վիճաբանութիւնք պիւտճէին վրայ ։

«Սօբրանիէի գումարումը, կ'ըսէ Բէյըթէր Լոյտ, վերջին քայլ պիտի դնէ պուլկարական շէնքին ։ Այդ Ժողով վերջնական կերպիւ կ'աւարտէ Իշխանապետութեան ներքին կազմակերպութիւնն, յետ ընտրութեան իշխանի մը որ գնաց իւր գահուն վրայ բազմիլ կարծուածէն շատ աւելի շուտով. պուլկար ժողովուրդն ընտրեց ժողով մը որ, կառավարութեան հետ համաձայնութեամբ, պիտի ձեռնարկէ կանոնաւորել երկրին կացութիւնը, միտքերը խաղաղեցնել, գործերը կարգադրել, ի մի բան՝ քաղաքակիրթ Եւրոպիոյ համակրանաց արժանանալ» ։

Բէյըթէր Լոյտ ակնարկ մը ձգելէ յետոյ Ֆերտինանտ իշխանին՝ և Պուլկարիոյ գտնուած դիրքին վրայ, կը յայտարարէ թէ վտանգ մը չի նշմարեր ի հորիզոն ։ Մէկ կողմէ Ռուսիա տրամադրութիւն ցոյց չի տար զինու զօրութեամբ միջամտելու Պուլկարիոյ գործոց մէջ ։ Միւս կողմէ, Իշխանապետութիւնը բաւական ստուար մեծամասնութիւն մ'ունենալով, ներքին անակնկալ վտանգներէ վախ չունի երբէք ։

Պարսկական կառավարութիւնն Առիւծի և Արեւու պատուանշանի երրորդ աստիճանը նուիրած է Զմիւռնիոյ պարսկական հիւպատոսարանի քարտուղար Գազազեան Տիգրան էֆէնտիի ։

—Կարնոյ Բասէն գաւառակէն Թարիգէ ուղղեալ բազմաստորագիր գրութիւն մը, ծանուցանելով թէ տեղւոյն երկու երեւելի անձինք աւազակաց կողմէ սպաննուեր են և թէ սոյն տան մէջ գտնուող աղջկան մը պատիւը բռնաբարուեր է, ձեռնհաս իշխանութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ տեղւոյն հանրային ապահովութիւնը պահպանելու համար ։

—Քաղաքապետ Մաղզար փաշա, որ շաբաթէ մ'ի վեր հիւանդ էր, բոլորովին ապաքինած լինելով երէկ ներկայ գտնուեցաւ Սէլամլըքի արարողութեան ։

—Սելանիկ քաղաքը կազով լուսաւորելու մենաշնորհն որ կայս. հրովարտակաւ յանձնուած էր վաճառական Հասան Թահսին էֆէնտիի, այս վերջնոյն կողմէ ծախուեր է օսմանեան ընկերութեան մը որ կազմուած է ի Լոնտոն, ձեռամբ Լոնտոնի քաղաքային բարձրագոյն պաշտօնեայ Սըր Ալֆրէտ Քիրքըրի, 30,000 ոսկի դրամագլխով ։

—Տրոց վերատեսուչ Րիզա փաշա մէկ քանի օրէ ի վեր հիւանդ լինելով իւր պաշտօնատեղին չյաճախեր ։

— Իզմիրէն հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդեն առ Լ. Հէրալտ ։

Տեղական կառավարութիւնն իրաւամբ երկնչելով այն գողութիւններէն ու սպանութիւններէն որք ժամանակէ մ'ի վեր գիշերները կը գործուին քաղաքիս գլխաւոր թաղերուն մէջ, հակառակ այն հսկողութեան որ կը լինի բնակչաց կողմէ առանձնապէս վարձատրեալ պահակաց ձեռամբ, որոշեց գիշերապահներու նոր գունդ մը հաստատել ։

Իզմիրի մէջ կան 27,000 շէնքեր՝ որոց 7,000ը խանութ և մթերանոց, և 538 փողոցք ։ Ասոնցմէ դուրս ձգուած են 150 փողոցներ որք քաղաքին բարձունքը, Թրքական թաղերը կը կազմեն և հսկողութեան պէտք չունին ։ Որոշուեցաւ ուրեմն որ մնացեալ 408 փողոցներու հսկողութեան համար կարգուին 200 պահապանք քանի մը խումբերու բաժնուած, ունենալով իրենց յատուկ կանոնագիրն և տեղական ոստիկանութեան անօրինութեան ներքեւ դրուած ։ Այս պահնորդք իրենց համար կայարաններ պիտի ունենան գլխաւոր թաղերու մէջ և պիտի ընտրուին երկրին ծանօթ անձերէն, առանց կրօնի և ազգի խտրութեան ։ Իւրաքանչիւր պահնորդ ամսական 10 մէճիտիյէ պիտի ստանայ զոր պիտի վճարէ քաղաքապետութիւնը՝ ժողովուրդէն հաւաքելով ։ Այս նպատակաւ բնակիչք երեք դասակարգի պիտի բաժնուին ։ Առ պիտի վճարէ ամսական 3, Բը 2 և Գը 1 ղանեկան ։ Այս նոր պահնորդաց խմբի հսկողութիւնը պիտի յանձնուի Թահքիքէ էնճիւմէն Գօմիսիօն անուն յանձնաժողովոյ մը, որոյ պիտի նախագահէ նահանգին Տէֆթէրտարը ։ Յանձնաժողովը շաբաթն երկու անգամ պիտի գումարի ոստիկանական պաշտօնատան մէջ ։

—Երէկ ծանուցինք թէ Գանիօլլիի մէջ տեղի ունեցած սպանութեան հեղինակներէն երկուքը ձերբակալուած են ։ Ասոնց ուրիշ երկու ընկերներն եւս, Գուշ Հիւսէին եւ Գարա Հասան ձերբակալուեցան երէկ ։ Ոստիկանութիւնը ոճրագործաց տուները խուզարկելով այնպիսի նիշեր գտած է որք կ'ապացուցանեն թէ այդ անձինք գործած են ոճիրն ։

Ոճրագործք հարցաքննուելով Սկիւտարի ոստիկանութեան պաշտօնատան մէջ, խոստովանած են իրենց ոճիրն եւ պատմած են թէ ինչպէս սպրդեցին եւ սպաննեցին խեղճ [illegible] ։

—Նիկոմիդիայէն կը գրեն առ Հաքիքաթ թէ տեղւոյն կառավարիչ Սէլիմ Սըրրի փաշա իւր պաշտօնավարութեան օրէն հանրային օգտին մեծապէս նպաստած է ։ Ի մէջ այլոց մաքրած է այն ճահիճներն որք ի վաղուց անտի ջերմ տենդ կը բերէին ի Նիկոմիդիա ։ Սէլիմ Սըրրի փաշա ծառեր տնկել տուած է այդ տեղերն, որով թէ՛ քաղաքը զարդարուեր եւ թէ ժողովուրդը ազատեր է այդ ախտէն ։

—Պիղայի կառավարիչ Զիւէր փաշա իւր պաշտօնին մէջ վերահաստատուած լինելով Գարդանէլի ժողովուրդը շնորհակալութիւն մ'ուղղած է առ Վսեմ. Սիւրէյա փաշա, առաջին քարտուղարն կայս. պալատան ։

—Երէկ իւր պաշտօնատեղին ուղեւորեցաւ Զմիւռնիոյ քարափանց և Այտընի երկաթուղեաց գործավար Բասիմ պէյ ։

—Իզմիրի յունական լրագիրք՝ սիրային վրէժխնդրութենէ ծագում առած եղերական դէպք մը կը պատմեն որ տեղի ունեցեր է ի Քիլիմսա ։ Քալիօրի Վլասսոսի անուն աղջիկ մը չորս տարիէ հետէ սիրային յարաբերութիւններ ունէր Էմմանուէլ Կօսմա անուն երիտասարդի մը հետ որ յանկարծ առանց պատճառի երեսէ ձգեց զայն ուրիշ աղջկան մը հետ ամուսնանալու համար ։ Այս ամուսնութիւն լքեալ օրիորդին վրէժխնդրութիւնը գրգռեց, որ գիւղապետին ներկայանալով, յայտնեց յետոյ թէ քիչ ժամանակէն մայր պիտի լինի, բայց «Ո՛չ եղբայր ունիմ, ո՛չ պաշտպան. բայց ձեռքերս կը բաւեն ինծ եւ զայդ չպիտի թողում այնպէս» ։ Եւ արդարեւ, վրէժ լուծեց անցեալ շաբաթ օր ։ Առաւօտուն գնաց կեցաւ այն ճամբուն վրայ ուստից պիտի անցնէր Կօսմա եւ ձեռքը պահած րէվօլվէրով հարուած մը պարպեց. երիտասարդը կուրծքէն վիրաւորուելով, անկենդան գետին փռուեցաւ ։ Յանկարծ Քալիօրի՝ հրազէն ի ձեռին՝ կառավարական պաշտօնատունը ներկայանալով, ըսաւ «Ըսածս գործադրեցի. այժմ պատժեցէք զիս» ։

—Շքոտրայի նորընտիր կուսակալ Մէհմէտ Հաֆըզ փաշա երէկ իւր պաշտօնատեղին ուղեւորեցաւ ։

—Սելանիկցի Քարիպ անուն յոյն մը որ վերջերս մեռաւ ի Մարսիլիա, 200,000 Փրանք կտակեր է իւր բնագաւառին, որպէս զի այդ գումարով ծերոց յատուկ անկելանոց մը հաստատուի այն տան մէջ ուր այժմ կը բնակի Սելանիկի անգլ. հիւպատոսն եւ որ պիտի գնուի այս նպատակաւ ։ Այս բարերար անձը միանգամայն 50,000 Փրանք կտակեր է որոյ գործածութեան եղանակն Յունաստանի թագաւորի որոշման կը թողու կտակաւ ։

—Պատրասի Ֆրանսական փոխ-հիւպատոսը մեռած լինելով նմա յաջորդեց Պ. Տը Տօզլ որոյ պաշտօնը վաւերացաւ Բ. Դրան կողմէ ։

—Նախընթաց օր Պոլսոյ նաւահանգիստն հասաւ, 24 ժամու յապաղումէ մը յետոյ, ռուսական շոգենաւային ընկերութեան Ռօսիա շոգենաւը, նաւապետ Մարքոֆ ։ Ռուս նաւապետն որ Ալէքսանդրիայէն կուգար, Շիրայի մօտերը նշմարեր է Ֆրէյսինէի Կալուէ շոգենաւը՝ խախտ, թէյ, շաքար եւ այլ ապրանքներ բեռցած, որ յիշեալ կղզիէն չորս մղոն հեռաւորութեամբ դէպ ի Ասպրոնիսի հրուանդանը խրած էր, բաւական վնասուած, եւ մանաւանդ երկու ճեղքուածներով, մին 5 եւ միւսը $2\frac{1}{2}$ կանգուն ։ Մարքոֆ նաւապետը փութաց Կալուէի օգնութեան հասնիլ եւ յետ քննութեան վերահաստատ եղաւ թէ Ֆրանսական շոգենաւը պիտի կարենայ ազատել, բայց այս բանիս համար խնդրեց նախ որ Կալուէի նաւապետն ու նաւաստիք, այսօրինակ պարագայից մէջ ընդունուած սովորութեան համաձայն, իւր տրամադրութեան ներքեւ դրուին ։ Այս համաձայնութենէն ետք, ռուս շոգենաւը 24 ժամուան աշխատութեամբ յաջողեցաւ ազատել ֆրանսական շոգենաւն եւ Շիրայի առջեւ տանիլ զայն ։

—Պետերսպուրկի պաշտօնական լրագիրն հետեւեալ հիւպատոսական փոփոխութիւններն ու աստիճանի բարձրացումները կը հրատարակէ ։ Սելանիկի ռուսական հիւպատոսարանի քարտուղար-թարգման Պ. Ալէքսանդր Կիրս Գրիէզգի հիւպատոս անուանուած է ։ Եանեայի հիւպատոս Պ. Էվլիխանոֆ պետական խորհրդականի աստիճանի բարձրացած է ։ Նոյնպէս աստիճանի բարձրացում ունեցած են Բիւզրէնտի հիւպատոս Պ. Թէոտոս Լիւսկվիչ, Ադր. Պոլսոյ հիւպատոս Պ. Լիշին եւ Կ. Պոլսոյ ռուսական դեսպանատան պաշտօնեաներէն Պ. Մանսուրոֆ ։

Պաղտատի հիւպատոս Պ. Լէօն Եալբրհատ՝ իւր խնդրանօք հանգստեան կոչուեր է, անձնական տկարութեան պատճառաւ ։

—Գերմանական դեսպանատան պահակ շոգենաւն երէկ Մուտանիայէն մայրաքաղաքս բերաւ մարմինն գերմանացի սպայ Ֆօն Գաութի որ Էսկիշէհիրի մէջ մեռած էր ։ Մարմինն այսօր Թրիէսթի շոգենաւով Գերմանիա պիտի փոխադրուի ։

—Սկիւտարի Ինատիյէ թաղը բնակող Պէհիպ անուն սպայ մը երէկ դանակով ինքզինքը ծանրապէս վիրաւորեց ։ Սակայն երբ արիւնն սկսաւ հոսիլ խելքը գլուխն եկաւ և օգնութիւն գոչեց ։ Մօտերէն օգնութեան հասնելով նախնական դարմանները տուին ։

Կ. Պոլիս, 1 Նոյեմբ. 1887

Պատիւ ունիմ ծանուցանել Ձեզ թէ «ՀԱՆԶԷԱԹԻՇԷ» անուն հրդեհի դէմ ապահովագրական ընկերութիւնը, որոյ կեդրոնն է ի Համպուրկ, զիս իւր ընդհանուր գործակատարն անուանած է հրապարակիս վրայ, արտօնութիւն տալով ստորագրել յանուն իւր ամեն տեսակ ապահովագրական Բոլիս եւ կարգադրել ամեն վնաս ։

Յուսալով որ պիտի բարեհաճիք պատուել զիս Ձեր վստահութեամբ, խնդրեմ ընդունել յարգանացս հաւաստին ։

ՏԻՐԱՆ Ս. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Պալչէ Քաբու, Բասիմ Բաշա Խան

Թիւ 13, 14

ԹՐԱՄՈՒԷՅԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ Կ. ՊՈԼՍՈՅ

Հասոյթի ամփոփ ցուցակ

1887 Հոկտեմ. 1էն մինչ. Հոկտեմ. 31

		Օրական	Ամսական
Պէշիկթաշի գիծ		5,588.94	173.257.25
Աքսէրայի	»	5,359.99	166,159.75
Շիշլիի	»	5,633.62	174,642.25

Ընդհանուր Տնօրէն

Ա. ԹՐԻՒԼԷ

Կ. Պոլիս, 2 Նոյեմ. 1887

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

ԱԺԱՆՍ ՀԱՎԱՍ

Բարիզ, 3 Նոյեմբեր

Երեսփոխանաց Ժողովն ստուար մեծամասնութեամբ քուէարկեց պետական $4\frac{1}{2}$% արժէթուղթերը 3% ի վերածելու կառավարական ծրագիրը, մերժելով առաջարկեալ փոփոխութիւններն որոց կը հակառակէր նախարարութիւնը ։

Երեսփոխանաց Ժողովն ապա ընդունեց առաջարկ մը որ կը պարտաւորէ զնախարարութիւնն հաշիւ տալ այս վերածման ծախուց մասին առ Յանձնաժողովն Ելմտից ։

Երեսփոխանաց Ժողովը չորեքշաբթի օր պիտի վիճաբանէ պատուանշանաց տուրեւառի քննիչ Յանձնախմբին խնդրոյն վրայ ։

Բարիզ, 4 Նոյեմբեր

Լրագիրք գիտել կուտան թէ Երեսփոխանաց Ժողովոյ մէջ նախարարութիւնն իւր յաղթանակը կը պարտի աջակողմեանց մէկ մասին իւր կողմ դառնալուն ։

Տէմփ կը հաստատէ թէ արմատականաց եւ կառավարութեան միջեւ խզումն առաջուընէ աւելի սաստիկ է ։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա, 24 Հոկտեմբեր

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐՈՑ

3 ամիս Լոնտրայի վրայ			(պանքայի)	110 5/8
3	»	»	(վճռ.կնին)	110 1/4
3	Բարիզի	»	(պանքայի)	22 90
3	»	»	(վճռ.կնին)	23 97 1/2

Օսմանեան Քօնսօլիտէ

Գանձական

Երէկ երեկոյ գոց. (Մրագ.)	Սէրի Գ. Կ.		15 17
Պօրսային գոցուելէն վերջը	»	»	15 21
Բերայի մէջ	»	»	— —
Առաւօտուն բացուեցաւ	»	»	15 23
Բարձրագոյն գին	»	»	15 23 1/2
Նուազագոյն »	»	»	15 23
Կէսօրին	»	»	15 23

ԻՍԹԻԳՐԱԶԸ ՏԱՒԻԼԻ

Երէկ երեկոյ	37 25
Այս առաւօտ	37 31
Կէսօր	37 32

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

փոխառութիւն 1858) » 1862)	Ա	Սէրի	23 30
» 1860) » 1863) » 1872)	Բ	»	14 10
» 1865) » 1869) » 1873)	Գ	Գ.	15 23

Իւնիֆիէ Եգիպտական

Երէկ երեկոյին գոցուեցաւ .... (Գ. Կ.) ...)
Այս առաւօտ բացուեցաւ ......) գործ չեկաւ
Կէսօրին ......)

ԲԱԺՆԵՏՈՄՍԻՔ

Սօսիէթէ Ժէնէրալ	Անգլ. Լր.		4 5
Քրէտի Ժէնէրալ	Գ. Կ. ... Օսմ.	»	6 33
Պանք տը Գօնս.	»	»	6 18
Օսմ. Շըմէն տը Ֆէր	»	»	3 30
Թրամուէյ	»	»	347 1/2
Րումէլի երկաթուղի	Ֆր.		35 1/8
Օպլիկասիօն տը Բրիօրիթէ	»		—
Բաժնեթուղթ Լօթերիի	»		102

Ընթացք դրամոց

Օսմանեան ոսկի	ղրշ.	100
20 Փրանքնոց	»	87 38
Անգլիական ոսկի	»	110 36
Բօլ Իմփէրիալ	»	90 30
[illegible]	»	51 20
Ռուպլի թղթադրամ	»	10 15
» արծաթ	»	76 20
Ֆիօրին	»	— —
Մէճ. արծ. (տարբ.)	»	108 18
Վէգենց	»	103
Չէնգնոց	»	103
Մէթալիք	»	98 10
Թասֆիէ	»	14 25

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտոն, 4 Նոյեմբ. ժամ 5 վայր. 15 երեկոյ

Անգլ. Քօնսօլիտէ				103 3/16
Օսմ.	»	Սէրի Գ.	բացուեցաւ	13 13/16
»	»	»	գոցուեցաւ	14
»	»	» Ա.		23 1/2
»	»	» Բ.		14 1/2
»	»	» Գ.		13 3/4
Օթօման 1871			(°.)	73 3/4
Փոխառութիւն 1877				86 3/4
Պանք Օթօման				9 7/8
Ռուսական փոխառ. 1873				95 7/8
Եգիպտական միացեալ (իւնիֆիէ)				73 7/8
» առանձն. (բրիվիլէժիէ)				98
Տօյրք Ամինէ				70 3/8
Տօմէնիալ (փոխառ. Րօչիլտ)			(°.)	96 1/2
Հունգարական պարտամուրհակ 4%				— —
Փոխանակութիւն Բարիզի վրայ				25 536

Վիեննա, 4 Նոյեմբ. ժամ 4 երեկոյ

Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	125 42
Օսմանեան երկաթուղի	17 70

Բարիզ, 4 Նոյեմբ. ժամ 3 վայր. 45 երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 4 1/2 %			107,50
» » 3 %			82
Օսմանեան քօնսօլիտէ Սէրի Գ.		բացուեցաւ	14 07 1/2
» » »		գոցուեցաւ	— —
» » » Բ.			14
» » » Գ.			13 80
Օսմանեան երկաթուղի			34 25
» Րէժիի բաժնեթուղթք			— —
Պանք Օթօման			498 75
Գրէտի Լիոնէ			567 50
» Ֆօնսիէ			1393 75
Բաժնետոմս Լինի			1260
Սուէզի ջրանցք			2017 50
Ռուսական 5% 1877 ի			100 3/4
Իտալական Ռանթ			98 67 1/2
Սպանիական (արտաքին)			68
Եգիպտական միացեալ			386 25
Բրիօրիթէ Թիւրք			357 50
5% Հելլենական			360
Չէք Լոնտրայի վրայ			25 32

ԲԱՐԻԶ ԲԹԻԹ ՊՈՒՐՍ

Բարիզ, 4 Նոյեմբ. ժ. 10 վ. 30 երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 4 1/2 %	— —
Օսմանեան քօնսօլիտէ	16 15
Եգիպտական	386 25

ԱԶԴ

Երիտասարդ մը ամենայն վստահութեան արժանի և աշխատասէր կը փափաքի ծառայել առեւտրական տան մը մէջ, բայց ո՛չ գրագրութեամբ ։

Մանրամասնութեանց համար դիմել լրագրոյս խմբագրատունն Նորատունկեան խան, Կալաթիա ։ 1241

ՆՈՔԱ՛ ԵՒ ԵՍ

Ա.

Բէզ-Լաշէզի գերեզմանատան մէջ էր . . . Ո՛չ, Հասգիւղի գերեզմանատան մէջ. Հոն էր այն օր բոլոր Կոստանդնուպոլիս ու բոլոր աշխարհ ։ Հովիւք իրենց հօտերով հեռացած էին այն բլուրէն, ուր մեռելոց հողն՝ երկնից շողին տակ՝ կ'արտաբերէր կեր եւ կենդանութիւն գառանց . ու ճերմակ քարերն որոնց վրայ թռչունք կը դադարէին թեւաթափ, ու դալար խոտերն որոնց մէջ կը գեգերին ոչխարք ի ճարակ, ծածկուած էին համակ՝ սեւ ծածկոյթով մ'անսահման.—ծփական ծածկոյթ ամեն ազգէ յուղարկաւոր աբանց ։ Դագաղն, որուն վերէն կը նայէր անզգած արեւն և վարէն բերանաբաց փոսն, հեռաստանէ կը հասնէր. Բարիզէն ի Կոստանդնուպոլիս՝ ուղին նշխեցելոյն էր . հեռագրական թելն՝ յՕրեւմտից յԱրեւելս՝ բօթաբեր բանիւք կը բեկբեկէր ու կը հեծեծէր, եւ արծիւն և առիւծն, և մահիկն եւ աստղիկ, պետութիւնք և ժողովուրդք հոն էին այն օր, Հասգիւղի գերեզմանատան մէջ, այն դագաղին շուրջ որ կու գար բազաբաց քաղաքէն, այն մարդուն շուրջ որ՝ աղքատ հայ պարտիզպանի մը զաւակ՝ կը մեռնէր ելեւմտից Նախարար, և հանրօգուտ շինութեանց և թղթատարութեան Օսմանեան մեծազօր կայսրութեան. Աշխարհահռչակ Պետական մարդուն ձեռքն յաճախ համբուրած բլլալով, սէրն ու երախտագիտութիւնն ինձ՝ պատանւոյս՝ այնքա՛ն ոյժ տուած էին, մինչ զի կարող եղած էի հասնիլ մինչեւ իսկ յետին հանգստարանին դուռն ։ Ուզեցի մօտենալ փոսին. կարծէի՛ թէ հոն հանգուցելոյն թեթեւ պիտի կացուցանէի՛ կաթիլովն արտասուաց զոր իր վրայ պիտի հեղուի՛ . սայթաքեցայ սակայն և ինկայ ։

Յորժամ՝ հրաշիւք ինձ՝ յոտն կացի, տապանի մը վրայ կանգուն տեսայ հսկայ մը, մտածման նման գլխահակ, մելամաղձութեան նման տրտմանոյշ, տեսլեան մը նման խորհրդաւոր, անքնոյ մը նման տարտամ անասե՛լ, և զերծ Նիրվանան՝ անճա՛ռ անկշիռ . . . . Ի ձեռին՝ Հմայիչ հսկայն ունէր թուղթ մը լայն. այլ փոսին յառեալ հայէր նա հոգեկորոյս, և երեւոյթն ունէր մարդոյ որ հայի լուսոյն, որ անաղօտ լուսոյն հայի համայնի ։ Անունն նոյն ունէին նոքա, նա՛ որ դագաղին մէջ էր անկենդան, և նա՛ որ տապանին վրայ վեհակենդան. Գրիգոր կոչուէին երկոքեան ։ Եւ եթէ ունեցան գրեթէ նոյն նախնին, նոյն վախճանն՝ աւա՛ղ՝ չունեցան այն զոյգ մեծապանծ պաշտօնեայք Պետութեան. Ագաթոն Գրիգոր էֆէնտին մեռաւ ու թաղուեցաւ իբրեւ նախարար, պետ՛րսէի իբրեւ ոք աստուածափառ . Օտեան Գրիգոր էֆէնտին մեռաւ ու թաղուեցաւ իբրեւ . . . տառապեա՛լ ։

Բ.

Տառապեա՛լ. Եւ առաջին օրէն մի՛թէ չէ՞ր տառապեալ Օտեան էֆէնտին, թէրեւս անուամբ միայն միմեանց էին նման այն երկու մեծ անձնաւորութիւնք՝ զորս միացուցինք . անուամբ, և՛ս և վախճանիւն ընդ նոյն երկնաւ՝ յետ նոյն անագորոյն տանջանաց մարմնոյն ։ Եաղըճի Պօղոս աղային զաւակն անքա՛ն տարբեր էր աղքատ հողագործին զաւակէն, որքան հողէն տարբեր է շողն . . . . Հողն, որ յաւէտ իրաւունք ունի հողածին մարդոյն վրայ, հողն անշուշտ այն երկու հաւասար հողեղէններէն ալ հարկ մը կը ստանար. այլ միոյն քրտունքն ևեթ կ'իյնային հողին վրայ, մինչ միւսոյն՝ արտասուքն . . . .

—Օր մը Դալէյրանի հարցուցին՝ կը գրէ Բէլղան՝ իր կարծիքն ի վերայ Սիէյէսի և Լաֆայէտի. «Սիէյէս կը խորհէր, Լաֆայէտ կ'երազէր .» պատասխանեց կամ պատգամեց գերանուրբ քաղաքագէտը ։ Զի՞ կրնար նոյն դատաստանն Ագաթոնի կամ Օտեանի ալ պատկանիլ. կամ մանաւանդ բաց որակաւ չէ՞ պիտ՛ բլլանք մեր կրկին ողբացեալ հայրենակիցներն՝ ըսելով. Ագաթոն էֆէնտին կ'աշխատէր, Օտեան էֆէնտին կը վայելէր ։ Հասգիւղի գերեզմանատան մէջ՝ այն օր՝ արդէն իր բարեկամին համար կը վկայէր փառածին թոռն Օտա նախարարին. «Փառաց համար ծնեալ չէր Ագաթոն էֆէնտին. աշխատասիրութիւնն ու տագնապը զինքը բարձրացուցին ։» Դամբանականին սկիզբն ալ կ'ըսէր. «. . . Ընդհանուր համակրութեան փառաւոր ցոյցերով շրջապատեալ՝ կու գայ մեր մէջ փառաց բարձունքէն իր ընտրած հանգիստ գիւղին հանգիստ գերեզմանատանը մէջ հանգչելու ։» Հանգիստ բառին կրկնութիւնն առանց նշանակութեան չէ հոս. պատանին Ագաթոն այդ մտքերով իր մտերմաց խումբին մէջ կը յիշուէր ու կը ճանչցուէր ։ Եւ իր բոլոր կենաց մէջ ալ արդարեւ արժանացաւ Ագաթոն էֆէնտին այդ փոքր բառին մէջ պարունակեալ մեծ գովեստին. Մեծ գովեստ ապաքէն. քանզի հին աշխարհն, որ ա՛յնքան հարուստ էր հոյակապ արամբք, եօթանց ևեթ կրցաւ տալ այդ տիտղոսն ։ [illegible] հին Յունաստանի մէջ եթէ ծնէր, ութն իմաստուն ապաքէն պիտի թուէր այսօր Պատմութիւնն․ Աղաթօն էֆէնտին հին իմաստնոյ մը պէս կ'ապրէր. և Աղաթօն էֆէնտին կը հաւատար որպէս կը հաւատան անոնք որք կ'աշխատին, որք յամառութեամբ կ'աշխատին, որք իրենց աշխատութիւնն իրենց վարձք, իրենց փառք կը համարին․ Կը հաւատար նա մարդկային ազգի բարօրութեան, նման ութեւտասներորդ դարուն իմաստասէր-տնտեսագիտաց, ոյց աշակերտաց դասախօսութեանցն ունկնդրած էր ի Բարիզ, և ոյց յաւերժական գրքերն հանապազ առաջի աչաց ունէր․ ընդհանուր բարեկարգութեան յատակագիծ մ'ունէր պատրաստած, և կը հաշուէր թէ՝ լրացմամբ այս ինչ պայմանաց՝ այսքան ժամանակի մէջ պիտի հասնէր մարդկութիւնն յերկիրն Աւետեաց․— Մեծապէս կը ներգործուէր հայ իմաստնոյն օրինակէն ու խօսքերէն, երբ ուսանող էի դեռ Հասգիւղի Ս. Ներսիսեան վարժարանին մէջ․ [illegible] Թաղական Խորհուրդն, որ Ատենապետն էր Աղաթօն էֆէնտին, յաճախ նիստ կ'ընէր հաւուս տունն, յորում էր հօր կը փոխանորդէր անդրանիկ հօրեղբայրս՝ Յարութիւն էֆէնտին, Թաղական Խորհրդոյ անդամ և Աղաթօն էֆէնտիի սիրելին․ Տեղի կուտային ծառայք, և ես ու լուսահոգի եղբայրս՝ Ներսիսեան սանունք՝ կ'ապաստէինք բարեխորհուրդ խորհրդականացն, ոյց խորհրդակցութեանց առարկայն էր մանաւանդ այն լուսափառ Ներսիսեան վարժարանը․ Մեկնած պահուն, կը գգուէր զմեզ անմահ Ատենապետն և կ'ըսէր․ «Ձեզի համար կ'աշխատինք, տղա՛ք․ օր մը դուք ալ այսպէս պիտի աշխատիք, ու մենէ աղէկ պիտի աշխատիք․»

Գ.

Այդ մեծ աշխատողն, աւա՜ղ, վաղ խլուեցաւ Հասգիւղէն, Հայ ազգէն, համայն Արեւելքէն․ Եւ նա զոր իր գերեզմանին վրայ տեսայ զառաջինն, նա՛ պիտի՛ գործէր վճռական ազդեցութիւն իմ հոգւոյս վրայ․ Աղաթօն էֆէնտին, ում կը հետեւէի մանուկ ու հանրային կենաց մէջ․ Աղաթօն էֆէնտին զոր տեսած եմ իր համեստ տան մէջ՝ իր տնտեսագէտներէն շրջապատեալ, ներշնչեց ինձ ա՛ն հաւատքն, որով լի էր իր հոգին—հաւատքն ապագային․ Այլ ունէի յառետես տրամադրութիւններ, ունէի թերահաւատութեան ընդունակութիւն, զոր եկաւ աճեցնել կամ նուիրագործել նա՛, որուն մեր հիացման ամենէն մեծ տիտղոսը կը դառնայ գոգցես իր [illegible]․ Ճշմարտութիւնն ա՛ն է, ա՛ն է համոզումս թէ՝ ոչ ոք աւելի քան Օտեան կարող էր հաւատքն հալածել պատանւոյ մը սրտէն․ Հաւատքը՝ բառին արդի ընդարձակ նշանակութեամբ, կատարեալ հաւատքն՝ որ մարդկութեան վրայէն անցնելով կը հասնի յաւիտենականութեան․ Իմանալւոյն տենչացող, անգիւտին ողբացող, իրականութեան ատեցող, անտունս, ամուրի, անխրախ, ահա՛ Օտեան էֆէնտին․ Իր մասն, իր ակնարկն իր բանն՝ հողէն ու հողեղէններէն վեր, հորիզոնէն ու հրագունտերէն վեր կը կոչէին զմարդ․ Ի տես այն անբացատրելի էակին, ի յուշ ածէի անծանօ՛թ Թաչնոյն նկարագիրն․ «Հետեւակ չկարէ երթալ․ բարձր բոյն դնէ և բարձր որսայ իր կերակուրն։»—Երբ առաջին անգամ խօսեցաւ ինձ, Հասգիւղի գերեզմանատան օրէն տարի մը յետոյ, հարցուց ինձ․ Օտեան՝ թէ ի՛նչ գրքեր կ'ընթեռնուի նախասիրաբար․ Աղաթօն Գրիգոր էֆէնտին ազդած էր յիս սէր տնտեսագիտութեան․ Կիւմիւշեան Գրիգոր էֆէնտին, ազնիւ և ազատամիտ մօրաքեռայրս, ինձ տուած էր էմէ-Մառդէն՝ ի մէջ այլ իմաստալից հոգեշունչ մատենից․ Արդ, պատասխանեցի մեծանուն խօսակցիս․ «Էմէ-Մառդէն կարդացած եմ․ Ռուսօ կը կարդամ։» Յոյժ գոհ եղաւ Օտեան էֆէնտին․ գրեթէ զարմացաւ․ ուսանող էի յայնժամ․ Այլ հարցուց նորէն․ «Լամառդին չե՞ս կարդար․ Ռուֆֆէլ կարդացած չե՞ս․» —«Վէրթէր կարդացած եմ։» Ամենախորին յուզմամբ արտասանեցի այս խօսքն, և սարսուռ մ'ընդգացի հոգւոյս խորն․ Հարցմանողին կամ հարցուկին հանդէպ նստած էի․ աչս կ'երկարէր միապէս շարք մը նոճեաց, ոյց ստուերն հոգւոյս վրայ, և այն մելամաղձիկ վայրերուն վրայ կը տարածուէր․ ձախ դիս կը հոսէր Զօպան-Չէշմէսիի դիակնաթոյր առուակն, ուր խղդուած էր դպրոցական ընկերացս մին, և ուր օր մը ծնողացս ու եղբօրս հետ խղդուելէ մազապուր զերծայ ես ալ․ Օտեան էֆէնտին բազմած էր Ջիլհտարի Միլխուական այն անտառակին բարձրագոյն ծառոց միոյն լայնալանջ բունին առջեւ, ունենալով առ երի գանգրահեր կուսան գեղանի՝ որ սեւաթոյր կայծակնացայտ աչօք կը յուզէր սրտիս խորշերն և էութեանս խորերն․ Իմ վրայ բա՛ն մը գիտէր արդէն այդ աղջիկն, և իմ վրայ կ'ուզէր նէ գիտնալ ամեն բան․․․ Իմացած էր թէ ոչ միայն կը հիանամ Վերթերի վրայ, այլև Վերթե՛ր կ'ապրիմ․․․ Իմացած էր թէ ոչ միայն Վէրթէր կարդացած եմ, այլ թէ Վէրթէր մը գրած եմ (հանճարի տարբերութեամբ անշուշտ)․ Սեւ խորհուրդներս ճակտիս վրայ կը վերծանէր․․․ Կը գուշակե՞ր ալ արդէօք թէ, նոցա գործադրութեան ականատես և գրեթէ հեղինակ ըլլալէ յետոյ, ինձ գոչելէ յետոյ «Լե՛ր Սդէնիօ», Սդէնիօի նման դիակնացեալ պիտի տեսնէր զիս աւազին վրայ, և պիտի տար ինձ նոր կեանք—ու նո՛ր յուսահատութիւն․․․

Դ.

Որքա՛ն հեռացանք Աղաթօն էֆէնտիէն․ Բայց ես, աւա՜ղ, Օտեան էֆէնտին անձամբ ճանչնալէ յառաջ իսկ՝ Օտեան էֆէնտիին աւելի մօտ էի քան Աղաթօն էֆէնտիին․ Կոչո՛ւմս ամեն բան է․ Եւ ես կոչուած էի՝ Ռուֆֆէլի անտիպ թարգմանութեան հեղինակին նման՝ երազելու, վայելելու, տառապելու․ Մանուկ հասակէս ի վեր աշխատողի համբաւ եմ ունեցած․ և իրօք աշխատող մ'եմ եղած․ Սակայն աշխատած եմ՝ ոչ հանրութեան օգտակար ըլլալու նպատակաւ,—անյո՛յս և անգո՛յթ խոստովանութիւն․—այլ աշխատած եմ [illegible]-նպատակաւ․․․ Գիտէի թէ ծաղկին կ'երթան մեղուներն, և բանաստեղծին՝ ծաղկանոյշ աղջիկներն․ և աշխատեցայ քաղել բոլոր ծաղիկներն՝ ոյք գեղեցիկ հանճարներու ձեռամբ սփռուած են մատենագրութեանց հրաշակերտներուն մէջ․ Աշխատեցայ բնութեան կարգն յեղաշրջել, գլխիս մասամբ փոխադրել սրտիս մէջ, սրտիս փոխադրել մասամբ գլխոյս մէջ․ քանզի գիտէի թէ մտածումն յայնժա՛մ մանաւանդ կը հրապուրէ իգական մտքերն՝ երբ իր ծալքերուն մէջ փայփայէ սիրական արտասուքն, և թէ զգացումն յա՛յնժամ մանաւանդ կը զօրէ՝ յորժամ պատուաստուի նա հզօր մտածմամբ․ Աշխատեցայ, Պրոմէթէ գողցած էր երկնից հուրն անմեղ սակեղոյն․ առաւել արի քան Արիական կիսաստուածն՝ իշխայ դժոխք, և երկնից հուրէն բոցագոյն արիւնախառն հուրն ես գողցայ․․․ Աշխատեցայ, յերկինս համբարձայ, և զլոյսն երկնից կապտեցի, զոր ոչ ոք ի հնդիկ կամ ի Հելլէն դից ժտած էր յափշտակել անտի․ Աշխատեցայ․ հրեշտակաց թեւերն առի, դիւաց թաքուն և երեւուն այլանդակութիւններն․ Անատող արջնաբոլոր գիշերներն արթուն կեցայ, որպէս զի խաւար շօշափեմ, և որպէս զի խաւար համբարեմ սրտի՛ս մէջ․ Մնացի մրրկաց, որպէս զի վայրագ հողմոց վայրենութեան ընտելանամ, որպէս զի բոց փայլակներն հոգւոյս մէջ գրաւեմ ու գումարեմ․ Եւ․․․ անո՛ր զոր կը սիրէի, յանձնեցի խաւարային ու աստուածային գանձերս, որպէս զի պաշտելի ըլլամ, և որպէս զի սոսկալի՝ անո՛ր զոր կը սիրէի․․․ Այո՛, աշխատեցայ սիրո՛յ համար․․․

Պարտուց համար աշխատեցաւ Աղաթօն էֆէնտին․ Սահմանաւոր էին իր իղձերն, և կամ եթէ անսահման՝ անհնար չէր լրացնել այդ իղձերն, որոնք մարդկութիւնն ունէին առարկայ․ Մարդկութենէն վեր կայ անհատ մարդը, սիրող ու յուզւող հանօղ մարդը, երազող և հունաւոր հորիզոնին եւեւ այլագոյն անհուն հորիզոններ որոնող մարդը, արտասուող և արտասուաց վանքերը չգտնող մարդը, իմաստնոյն վրայ զմայլող և խելագարի վճռակին ցանկացող մարդը, համեստութիւն բարոյից ու յիմարութիւններ երկնող ու գործող մարդը, նոյեմբերէն սոխակ ու վարդ փնտռող և Մայիսին բուի վայիւններ արձակող մարդը, մարդը՝ որ սուրբ տաճարին սեմոց վրայ տաք չէ կոխած և որ անհաւատներու խումբի մը մէջ երկրպագանելու պէտքը կը զգայ, մարդը՝ որ մեռեալ ազգաց յարութեան համար ջերմեռանդն կ'աղօթէ և որ՝ երիտասարդ՝ իր գամբարանին ուրուագիծը կը գծէ․ «Ի՞նչ է մարդը, ա՛ն որ իր ապրելուն գիտակցութեամբն ապրեցաւ, ա՛ն որ իր իղձերուն չափ ու սահման չը ճանչցաւ․» Այսպէս Օտեան կը հարցնէր Հասգիւղի հողվարքին մէջ՝ իր հարցման մէջ ինքզի՛նքն հայելացնելով․ Եւ արդէն, Ռուսճուգէն առ Պէշիկթաշլեան ուղղեալ նամակի մը մէջ տուած չէ՞ր պատասխանն այդ հարցման կամ տուած չէ՞ր պատասխան մը այդ հարցման, ըսելով․ «Հանճարուկ մըն եմ ես․» Արդարեւ հանճարուկ մ'է մարդն, հանճարուկ մանաւանդ մարդն՝ որպէս նկարագրեցինք վերեւ, մարդն որ՝ աչքն ի յերկին և մահն ի հոգին՝ կենաց կնճիռներուն լուծման համար կը տքնի սակայն—որպէս Օտեան էֆէնտին․

Ե.

Մարդս առեղծուած մ'է․ Տեսնելով թէ Պիշա՝ մեծահանճար իմաստասէր բնախօսի մը կորովաբիբ աչօք քննելէ յետոյ մարդն՝ անկարող եղաւ գտնել առեղծուածին բառը, մեծն Լամառդին «որ և ա՛յնքան պիտի ներգործէր Օտեանի կեանքին ալ վրայ» կ'աղաղակէ Մէտիտասիոններու սկիզբը․ [illegible] Ի՞նչպէս Մինաս Չերազ, որ անշուշտ պիտի գրէ հայցուած կենսագրութիւնն, ի՞նչպէս արդեօք պիտի լուծէ [illegible]։

Հանճարուկ մ'ալ կրնանք ըսել՝ հանճարուկին մէջ կայ․ Թշնամանած չենք ըլլար Օտեան էֆէնտին՝ ըսելով թէ սուրբ մը չէր նա․ և՝ թուի՝ զուտ ճշմարտութիւնն յայտնած կ'ըլլանք, ըսելով թէ թատերական մարդ չէր Օտեան․ Եւ սակայն․․․ սուրբ կ'երեւի նա կամ սուրբ կը ցուցնէ զինքն իր գրուածոց մէջ․ սուրբ՝ սիրոյ նկատմամբ․ սուրբ՝ գրականութեան նկատմամբ․ Գոհ չէ թէ յըղգայից անկախ սէրը [illegible] կոչուի․ Պղատոն՝ թէեւ իմանալւոյն իմաստասէր՝ այլ մարդ է հուսկ ուրեմն և մանաւանդ հեթանոս մարդ․ Արդ, ինքն՝ Օտեան՝ այդ սէրն [illegible] կը կոչէ․—Իմ դաւանանքս սիրոյ մասին՝ չը պիտի ծածկեմ զայն՝ մարդկային է․ կատարեալ սէրն ա՛ն է, յորում զգայք զհետ գնան սրտի տրոփմանց․ Իմ սիրական, իմ ընտրական վէպս է [illegible]․ Հոն կը զգայ սիրահարն որ անմարմնոյն կը հպի գլուխն, այլ և յաւէտ կը զգայ հողն ալ իր ոտիցը տակ և մարմինն՝ իր թեւոցը մէջ, գի՛րգ ու վարդ մարմինն իր հուր շրթանցը տակ․ Ա՛հ, ի՛նչ բան կը համեմատի հոգւոյն արտադրած ջերմութեան և մարմնոյն ազդած արբեցութեան․․․ Ռուֆֆէլին՝ որ Օտեանի վէպն է՝ հազիւ առաջին երեսին մէջ կ'երեւի հող․ և աճեան տերեւոց ներքև ծածկուած է այն հողն՝ ուր քսանամեայ հասակին մէջ աշնանային էակներ պիտի կոխեն․ Պիտի կոխե՞ն երբեք․ Կը վերանա՛ն նորա, կը վերանա՛ն․ կը վերանա՛մ ես ալ, և կը զգամ անեղին լուսաւէտ այլ ցրտին ողողումն․․․ Հունաւորին հեշտութիւնն, այո՛, [illegible]․ այլ այդ հեշտութիւնն՝ ո՞վ կրնայ ուրանալ թէ անհուն է այն․ և այդ հեշտութիւնն՝ այս տիեզերքին մէջ որ յաւէտ կը նորոգի՝ չէ՞ մարթ զի յաւէտ այդ հեշտութիւնն ալ նորոգի նորանոր պայմանօք․․․ Հորիզոնը, զոր անսահմանելի հորիզոնին եւեւ կ'երեւակայեմ, չե՞մ կարող միթէ զայն իրացընել և զգայարանացս ենթարկել․․․ Մարդ չեմ ես ընդ վա՛յր․ կենաց ու զօրութեան գերագոյն բացատրութիւնն է այդ բառը՝ [illegible]․ Ռուֆֆէլ զգայարանօք օժտեալ չէ․ հրեշտակ է նա, մարդ չէ․ Կ'արգահատի՛մ իր վրայ․ և հռում քերթօղին հետ գոռոզութեամբ կը գոչեմ․ Homo sum, մա՛րդ եմ․—Եւ իրական կեանքի մէջ մարդ չէ՞ր Ռուֆֆէլի հայ թարգմանիչն, հայ հեղինակը պէտ՛ ըսել․ Սուրբ ընդէ՞ր կ'երեւի, երբ գրիչն ի ձեռին ունի․ Պէրպէրեան, որ սխրալի հատուածի մը մէջ իմ հակասականութիւնս կը հաստատէր, չը պիտի կրնայ կշտամբել զիս թէ, կոչելով [illegible]՝ երեւցած եմ [illegible]․

Սուրբ կը ցուցնէ զինքն Օտեան գրականութեան նկատմամբ ալ․ Նմա նողկանք կ'ազդեն բնապաշտական դպրոցին արտադրութիւնք․ «Կ'ատէր Զօլան․» կը գրէ Հրանտ Ասատուր․ Ռուֆֆէլի թարգմանիչն ու դաւանողն՝ իր գրութեանց մէջ չը ծածկէր իր նողկանքն ու ատելութիւնն ընդդէմ իրականութեան և իրապաշտից․ Հրեայ Հայնէին — կ'ըսէ սրամիտ կամ նրբամիտ նոր գրիչ մը — յանկուցանելու համար բարեպաշտ ու բարոյիկ [illegible] խումբը, խոնարհեցաւ մինչև քրիստոնէական ու բարոյական վէպ մը գրելու․ և [illegible] արդարև հեղինակին առջեւ բացաւ․․․ անմահութեան դուռներն․ Ահա այդ վէպն է զոր Օտեան իր գրապաշտ քո՛յք կը յանձնարարէ հանել ի հայ, զոր սքանչելի Յառաջաբանով մը՝ որպէս ինք գիտէ գրել՝ կը յանձնարարէ Հայ ժողովրդեան,—Վիպասան թէ՛ իմաստասէր, բանաստեղծ թէ՛ հրապարակագիր, անո՛նք որ գրական գիտութեանց բացած շաւղին մէջ կ'ընթանան, անո՛նք որ արհամարհանք չունին Նիւթին համար, զայրոյթ կ'ազդեն Օտեանի հիւանդագին օթաւորին․ Զայրոյթ և վիշտ կը յայտնէ կարդալով [illegible], ըստ աւուրեան Մինաս Չերազ և Հրանտ Ասատուր բարեկամացս․ զիս [illegible] կ'անուանէ —Նամակի մը մէջ որ ա՛յնքա՛ն աղմուկ հանեց գրական ասպարիզին վրայ․— զիս [illegible] կ'անուանէ, քանզի․․․ Ժամանակին հետ կ'ընթանամ, քանզի կը հետեւիմ Լիդուէի և կը համակրիմ Հարդմանի, քանզի կը հաստատեմ Պօտըլէռի նեխերգութիւններն և ծափ կը զարնեմ հայհոյերգակ Ռիշըբէնին, քանզի կը մտնեմ արձագանգ գոլ անկապաշտից (décadent) և ախոյեան [illegible] վարդապետութեան՝ զոր կը ջատագովէ և կը գործադրէ բնապաշտական դպրոցն․ Նա որ կենդանիքէն աւելի մահցեալոց հետ կ'ապրի, կը ստգտանէ ինձ՝ իմ հռչակաւոր սիրահարութիւնս ընդ Նիրվանային,—որ ամենայն լեզուաց մէջ մահուան ամենագեղեցիկ անունն է․ —Այլ ես, որքա՛ն ալ բարձրէն ինձ գան յորդորք կամ յանդիմանութիւնք, ե՛ւս բան զեւս կը յարիմ ա՛ն գրական դպրոցին որ մատենագրական բարեշրջութեան մէջ ի յայտ կու գայ իւր կարգին՝ երբ արդէն իրենց վերջին բառն ըսած են միւս դպրոցներն, ա՛ն իմաստասիրական դպրոցին որ գիտութեան արդի վիճակին կը համաձայնեցնէ իւր վճիռներն՝ առանց նկատողութեան տեղւոյ կամ պատեհութեան, ա՛ն բարոյական դպրոցին որ կ'ըմբռնէ բնականին ու բարոյականին անձուկ վերաբերութիւնն և ըստ այնմ կը բանաձեւէ իր պատուէրներն․ Համոզուած եմ խորապէս թէ յարաբերական է ամեն բան, յարաբերական է ճշմարտութիւնն․ այլ յարաբերականին մէջ՝ ա՛ն որ այսօրուան կը վերաբերի, ա՛ն աւելի հաւանականաց արժանի կը լինի, քանզի բացարձակին՝ եթէ կայ՝ ա՛ն աւելի կը մօտի․ Բաց աստի, կը սիրեմ այսօրը, կը սիրեմ նորը, այսօրը կամ նորն իր համապարփակ ամբողջութեամբ․ Կը սիրեմ այն նորը—գրականութեան վերայ խօսելով—որ կը պարունակէ միանգամայն Պալզագն ու Պառպի տ'Օռվիլլին ու Զօլան ու Հէյօն ու Հիւյզմանն, ու Լամառդինն ու Պօտըլէռն ու Վէռլէնն Ռիշըբէնն, ամեն ձեւերն, ամեն գոյներն, ամեն խաղերն․ որովհետեւ ամենքն ալ կան բնութեան մէջ․ Կը սիրեմ այսօրը, կը սիրեմ նորը, քանզի ունի այն ինչ որ անցեալն ունի, ինչ որ հինն ունի, և բան մ'աւելի ունի—[illegible] Զօլային առաջին երկասիրութեանց մին կը կրէ հետեւեալ անունը՝ [illegible] (Mes haines)․ Ես այդ բառն ոչ միայն գրքի մը վրայ չեմ կարող դնել, այլ և բառարանէս ալ ջնջած եմ [illegible] անունն․ Ես ամեն արտայայտութիւն կը հաւնիմ, ամեն երեւոյթ կը բացատրեմ, ոչինչ կը տարամերժեմ․ Իմ դաւանանքս լայն է որքան տիեզերքն․ Այսպէս է գրական իմաստասիրութեան հետեւողի մը համար։

Հակառակն էր Օտեան էֆէնտիի համար, գէթ իր գրուածոցը մէջ, ոյց մօդիչ աննման ոճն ապաքէն վտանգ մը կը դառնար այն յառաջդիմական գաղափարաց համար՝ որոց դէմ կը մարտնչէր․ Իր կենաց մէջ իրապաշտ և իր յարաբերութեանց մէջ տեսլապաշտ, գործոցը մէջ յառաջդիմական ու գրուածոցը մէջ յետադիմական՝ գրեթէ միջնադարեան, անտարբեր ի մասնաւորի՝ և ի հրապարակի հաւատոյ ախոյեան անդիմադրելի, առողջութեանը մէջ հիւանդ յաւէտ ու հիւանդութեանը մէջ առողջ յաճախ, կանուխէն ձանձրացած կեանքէն՝ և ազգային շրջանակին մէջ մանաւանդ կենաց արտայայտութեանց հեղինակ կամ հանդիսատես գաղջնակ, [illegible] մարդ և գրքի մը վրան իր անունը չը գրած․ այսպէս էր Օտեան էֆէնտի․ —Գիրք ըսինք․ Տօքթ․ Սեղբոսեանին՝ որուն համար առ Մինաս Չերազ նամակի մը մէջ գրած է թէ [illegible] է՝ ի Բարիզ օր մը Մօնդէվիտէօէն եկած կնոջ մը հիւանդութեան վրայ բժշկական բացատրութիւններ խնդրած է Օտեան, և բարեկամ բժշկին ի պատասխան թէ հի՞մ կը խնդրէ այս ծանօթութիւններն՝ յայտնած է թէ «Պէտք է, գործ մը կը գրեմ․» Այն մեծահոգի անձին՝ որուն ոչինչ ծածկած է մեծ վտարանդին և որուն խօսեցաւ վախճանէն սուղ ինչ յառաջ՝ հարցուցի յիշեալ [illegible]ին նկատմամբ․ այլ, աւա՜ղ, պատասխան ընդունեցայ թէ «Կը սկըսէր գործեր, այլ չէր աւարտեր․» Մօնդէվիտէօի կինն ինձ յիշեցուց Սրօղեա՛ն․ Առ [illegible]ի վրայ գրած է Օտեան՝ նորա գերագնիւ թարգմանչին․ Թախանձագին խնդրեցի՝ Բեաթրիչեանի բառով [illegible] էֆէնտիէն որ ինձ ցոյց տայ ինչ որ սիրողն Օտեան խօսած էր սիրող Հիւկոյէն երգեալ հրեշտակին վրայ կամ առթիւ․ Թարգմանչին հանճարն հոն գնահատեալ գոլով, սքանչելի հատուածոյ մ'ընթերցումէն զրկեց զիս նա՝ որ Աղաթօնի համեստութեան կը միացնէ հուրն ու յանդգնութիւնն Օտեանին։

Այլ բոլոր այդ դատաստանք կնոջ վրայ սքօղեալ կամ անսքօղ, դիտողութիւնք ի վերայ մարդոց և իրաց, բանք զգեխպաց գրական կամ գլերմանց ընկերական, ի խորոց սրտի հառաչանք, ճախրանք մտաց, զմայլումն հոգւոյ, անձուկն հայրենեաց և ընտանեաց և բարեկամաց, թախիծ կամ խինդ, մանաւանդ խնդակցութիւն ու խրախոյս որոց բարւոյն կամ սխրալին գործէին, բացագանչութիւնք ի վերայ կենաց ունայնութեան, բաղձանք անդրշիրիմեան անաղցաւոր աշխարհաց, այս ամենայն պիտի կարդացուին այն տպագրեալ կամ անտիպ հատուածոց Հաւաքածոյին մէջ, որ պիտի հրատարակուի, և պիտի հաստատէ—եթէ չէ հաստատուած արդէն—Օտեանն ամենէն աւելի ճանչցող ու սիրող գրական երիտասարդ հեղինակութեան մը ծանօթ վճիռը․ «Կը հաւատայի և դեռ կը հաւատամ, թէ ոչ ոք այնչափ բարձր գրական մարդ է որչափ Օտեան․»

Զ.

Գրիչս ձեռքս առի գրելու համար միայն ա՛ն մարդուն վրայ, զոր կ'ողբանք և պիտի՛ ողբանք յաւիտեան․ Այլ գրութեանս ընթացքին մէջ խօսեցայ՝ Գրիգոր Օտեանի հետ Գրիգոր Աղաթօնի ալ վրայ, զուգակշռելով այն զոյգ մ'անձինքն անուանակից, ատենանակից և գործակից․ այս պիտի ներուի ինձ անտարակոյս․ Այլ իմ ընթերցողք ինձ պիտի ներէ՞ն արդեօք զի չմոռցայ յիշատակել իմ անձս ալ, զոր մերթ ի կշիռ կամ ի հակակշիռ դրի՝ յամենայնի յինէ բարձր այն անձնաւորութեան հետ․ Զգիտե՛մ ինչպէս եղաւ այս․ Թերեւս զի ճամբուս վրայ յաճախ պատահած եմ այդ խոր ու խորհրդաւոր էակին այնքա՛ն մեծ ու այնքան քաղցր անունով, և զի հակառակ այն հակակշռին զոր ըրի՝ ներքին նմանութիւն մը կայ հոգեկան Օտեանին ու Տէմիրճիպաշեանին միջեւ, ոյց անունք [illegible]ի մէջ օր մը կը միանային Հրաշեայի հրոսկի գրչին տակ․ Նմանութիւն՝ որուն բոլորովին պիտի համոզուիմ, և յետս պիտի կոչե՛մ իմ [illegible] յայտարարութիւններս, երբ ամպարիշտ այս գրութիւնս աւարտելէ յետոյ՝ գրիչս վար դնեմ ու ձեռքս առնեմ քանի մը փսե՛մ թուղթերը զորս ինձ ուղղած է Բերայէն ու Բարիզէն՝ նա՛ որ ինձ գրած է «Գիտնայի՛ր զու ալ իմ սէրս բեզի համար»․ երբ լսեմ իւր ձայնն որ իմ հոգւոյս մէջ կը հասնի մինչեւ հոն ուր և՛ ոչ ձայն մը՝ մարգարէի կամ աստուածուհւոյ՝ հասած է թերեւս․ «Լիութի՛ւն այս կեանքին մէջ, այս աշխարհին մէջ․․․ Ի՞նչպէս կրնաք հաւտալ ատոր․․․․․․ Այս պատկերը, և երազեցէք դեռ ինչ որ կրնաք, հազարաւոր տարիներու հեռուէն ձեզ հրճուեցնէ թերեւս, այլ մօտ գացէ՛ք ու ձեր ներկայութեամբը բռէ՛ք, պիտի զգա՞ք լիութիւնն ու պիտի կրնա՞ք հաչակել այն ատեն զունայնութիւն այս աշխարհի իրաց․ Եւ թէ փարատեցիք մեզն երկնքին երեսէն՝ ո՞վ պիտի փարատէ զայն ձեր սրտէն, ո՞վ պիտի հրամայէ ձեր անդունդներուն, դուք որ ովկեանը լռեցուցիք․ Եւ ո՞վ ու ի՞նչ բան պիտի պատասխանէ ձեր սրտին անհուն տենչանաց․․․․»

Քսան տարիներ առաջ Հասգիւղի գերեզմանատան մէջ լսուած ձայնն է, որ կը հարցնէ ինձ, որ կը հարցնէ դարուն, որ կը հարցնէ գրականութեան թագաւորներուն․ Քսան տարիներ հոգւոյս մեծագոյն պէտքն եղաւ տեսնել իւր դէմքը, լսել իւր խօսքը․ Զեմ դըտած այդ կերպարանքին, չեմ գտած ի մարդիկ Օտեանին նմանն․ Ինձ կը թուի թէ հոմն՝ որ ի խորոց, որ ի բարձանց յաւիտենից հոսէ ու ծով ու հող ու հոգիներ յուզէ՝ Օտեանի կերպարանքը պիտի զգենու, եթէ մարմին առնու․ Հոն էր հոմն, ի Ջիլհտար, երբ առաջին անգամ ինձ խօսեցաւ․ Սիրակ․ ո՛հ, ի՛նչ օր էր այն․ Յետոյ տեսայ զայն ի Բ. Դուռն․ և օր մը կը հարցնէր ինձ հոն․ «Հիւա՞նդ ես․» Իր հիւանդութիւնն ունէի, ա՛ն զոր համակրելի հեղինակ մը կ'անուանէ [illegible]․ Գտայ նաեւ Օտեանն ա՛յն [illegible] ճանապարհին վրայ որ՝ Մինեռնի ճանապարհին հակառակ՝ կ'ինջնէր, այլ որ նոճեաց ընդմէջէն ու պալատանց առջեւէն զիս կը տանէր ուր իմ գրախտս է տնկուած այս երկրին վրայ․․․ Այն նոճեաց ծառոց ու կճեայ սեանց անտառներուն վրայ կը նայէր տունն ալ ա՛նոր, «որուն Ապրիլները Նոյեմբերի օրերուն չափ տխուր եղած էին»․ Հոն կը խորհէր Օտեան ինչ որ կարգաւանը կամ պատգամը պիտի լինէր հետեւեալ առուր Ազգային ժողովոյն ու մամլոյն․ Հոնկէ կ'իջնէր նախագահել կրթական տօներուն և ունկնդրել վարժապետական ժողովոյն ծերունի կամ նորատի ատենաբաններուն․ Հոն կուլար վաղամեռ Պէշիկթաշլեանին վրայ, և Հայրենիքին վրայ՝ որ այնքան սլաք կ'ընդունէր իր սրտին մէջ որքան փուշ կը բղխեցնէր Հայ անդաստանին մէջ․ Հոնկէ կը ծափահարէր կամպէգդայի յաղթանակներուն․ Հոնկէ կը խօսակցէր Օլէմբիոյի հետ, որ տարագիր՝ որպէս օր մը պիտի լինէր ինքն ալ Օտեան՝ հառաչանօք կը դիտէր ցասուցեալ Ովկէանն ու ցածուցեալ Յառանան․ Հոն ի հայ հանէր Պայրընի վերջին երգն․ Հոն կը պատուիրէր «Մինասիկ»ին՝ իրեն համար ի Մարսիլիա գրել Եղիային «Թէ իւր ձայնը ենթադրէ լսել ամեն անգամ որ իմանայ հովին աղմուկը որ կը լուծէ և թաւալումը հեղեղին անդնդախոր»․

Այս ամենն, և ինչ որ այս բանից ու գործոց ներքեւ կը թաքչի և կը մակաբերուի, ի՞նչ են․․․ Այդ գրութիւնք կամ թարգմանութիւնք, ոյց թանձր մելանին կը խառնուին դառն արտասուք սրտին․ այդ ազդաշէն խորհուրդք, զորս կը ճգնի վանել անուրջն անառարկայ և անյագուրդ․ այդ ատենախօսութիւնք ի ժողովարանս և ի հանդիսարանս՝ որք նահանջեալ հառաչանաց պայթիւնն են պերճաբարբառ․ այն սուղ կամ երկար ուղեւորութիւնք մարդու մը՝ որ մեծ ուղեւորութեան համար պատրաստ է ամենայն ժամ․ այդ բանակցութիւնք ընդ մեծամեծս երկրի, մինչ հրեշտակաց մեղեդիք յերկինս կը հրաւիրեն զանի․ Ի՞նչ են ատոնք․—Աշխատանք․— Ո՛չ․ հոն ուր հաւատք կայ, հո՛ն կայ միայն աշխատանք․ աշխատողն Աղաթօն էֆէնտին էր, որ մարդկութեան ապագային վրայ հաւատք ունէր․—Եթէ ոչ աշխատանք, ուրեմն ի՞նչ են․ տառապա՞նք․—Տառապանքն, որ ոչ միայն համբերութեամբ կը տարուի այլ և անձկանօք կը փնտռուի՝ իբրև պէտք մը կամ սնունդ մը մեր հոգւոյն, անի տառապանք ըլլալէ կը դադրի․ տառապանքն յայնժամ վայելք կը կոչուի․ Այդ պատճառաւ ըսի գրուածոյս սկիզբն․ Աղաթօն էֆէնտին կ'աշխատէր, Օտեան էֆէնտին կը վայելէ՛ր․

Տառապանք կամ վայելք, այժմ ամենայն վերջացած է յաւիտեան․․․ Օտեան էֆէնտին ո՛չ ևս է․․․ Յուլիս 27ին առ Տօքթ․ Սեղբոսեան կը գրէր՝ ազնիւ բժշկին Վիրգինեայ չքնաղ քեռատարաժամ մահուան առթիւ․ «Երանի՜ որք կը մեռնին ու կրնան ըսել մնացողաց «փնտռեցէ՛ք հիմա ու գտէք ի՛նչն ու ինչո՞ւն այս կեանքին, այս աշխարհին․» Զը պիտի յամէր երանութիւնն․․․ Եւ չը գիտեմ թէ մարդ երբէք այնքան արժանացա՞ւ այն երանութեան, թէ մարմին երբեք այնքան կարօտացա՞ւ հանգստեան․ Ո՞վ էր որ կարդար հետագայ նամակն ու չաղօթէր ինքն ալ այն վախճանին համար, որ տեղի ունեցաւ օգոստոս 15ին, յանհուն ի սուգ համակելով համայն Հայութիւնն․

5 Յուլիս 1887 Բարիզ

Սիրելիդ իմ Նշանեան,

Շատ շնորհակալ եմ գրած նամակիդ համար․ կը փափաքիմ ի բոլոր սրտէ ու կը մաղթեմ որ ռիւմաթիզմի ցաւերդ ու ամեն ցաւերդ փարատին անհետանան․ դու ալ նոյնը կը մաղթես իմ հիւանդութեանս համար․ մի՛, մի՛․ ես յոգնած, դադրած, զըզուած եմ յամենայնէ, այս աշխարհէն ու կեանքէն․ այս դժոխք-աշխարհէն, այս փորձանք-կեանքէն․ Ես այնպէս յուսացի որ այս հիւանդութիւնը պիտի ազատէ զիս դեռ այնպէս կը յուսամ միայն թէ այլ ես երկար չը պիտի չարչարուիմ․ այս պէտք է փափագին իմ բարեկամներս որք վիճակս գիտեն եւ ինչ որ չը գիտեն կ'երեւակայեն․ ինչ որ է իրօք այն վատ եւս է քան զոր գիտեն ու կ'երեւակայեն․ Երեք տարի առաջ կը գրէի զայս քեզի, իմ աննման բարեկամիս, Նեզայար․ եօթը տարի է ուրիշ փափաք չունիմ, ուրիշ յոյս չունիմ եւ այս է բոլոր աղօթքս․

Մեր սիրեցեալ Վահանին նամակն առած էի արդէն դեռ քուկինդ չառած․ ես շատ գոհ եմ․ դու ալ նոյնպէս․ bravo Վահան եթէ այդ ըլլայ կը տեսնեմ զինքը երբ Բարիզ գայ իրաւագիտութիւն ուսանելու եւ կ'ուրախանամ․ Ո՞ գիտէ, թերեւս դու ալ․․․ Եւ այն ատեն ուրախութիւնս մեծ կ'ըլլայ․

. . . . (*)

Բոլոր առանց ոչընչաբանութեան․

Քուդ
Ե․ ՕՏԵԱՆ

Վե[illegible]՝ [illegible] հրաշակերտ նկարագրին մէջ՝ կը գրէ․ «Դանդաղ գնացք մ'ունէր, ամեն բանի անտարբեր կ'երեւէր և քաջ տեսածը չտեսնելու կ'զարնէր, թէեւ կարծեցի թէ [illegible] փնտռէր և չէր գտնէր․» Այս խօսքին մէջ է բոլոր Օտեան․

Եւ ես կ'ըսեմ թէ՝ տարաբա՛ղդ է մարդ էակն, եթէ գերեզմանէն անդին ալ սահմանուած չէ [illegible] փնտռելու ու չը գտնելու․․․

ԵՂԻԱ ՏԷՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆ

(*) Սոյն կէտերը կը փոխանակեն այցելութեան մը յիշատակութեան և այս առթիւ դիտողութեանց․

Օ ԳԱՄԷԼԻԱ
ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՆՈՐԵԼՈՒԿԱՑ
194 — Մեծ-Փողոց Բերայի — 194
Որպէս զի Օ ԳԱՄԷԼԻԱ վաճառատունն չ'շփոթուի ուրիշի մը հետ և հասարակութիւնն երբէք չխաբուի, դրան վերեւ դըրուած է [illegible] Գամէլիա մը․
ՆՈՐ ՀԱՍԱԾ ԵՆ
ՁՄԵՌՆԱՅԻՆ ԵՂԱՆԱԿԻՆ ՀԱՄԱՐ ՆՈՐԵԼՈՒԿՆԵՐ, ԲՐԴԵՂԷՆՔ, ԹԱՒԻՇՆԵՐ, ՄԵՏԱՔՍԵՂԷՆՔ ԵՒ ԿԱՌՆԻՏԻՒՌ․
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻ ԵՒ ԵՐԵԿՈՅԹԻ ՀԱՄԱՐ ԸՆՏԻՐ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ
ՄԻՄԻԱՅՆ ԱՄԵՆ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
Այս օրէն սկսեալ, ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՀԱՆԴԷՍ ամեն տեսակ բրդեղէն, կտաւեղէն, մետաքսեղէն կերպասներու կտորներու․
ԿԷՍ ԳՆՈՎ
ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ ՊԱՏՐԱՍՏ ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԻՒՆՔ
ԿԱՆԱՆՑ ՀԱՄԱՐ
1248 ՈՐՈՇ ԳԻՆ 3—36

AU PANTHÉON
ԳԱԼՖՕՐՈՒԼՕ ԵՂԲԱՐՔ
Բերա Մեծ Փողոց Կալաթա Սէրայի մեծ դրան դէմ Թիւ 206
Գալֆօրուլօ եղբարք պատիւ ունին ծանուցանել հասարակութեան թէ, ձմրան եղանակին համար, Բարիզէ բերել տուած են շրջազգեստի համար մետաքսէ և բրդէ գեղեցիկ կերպասներ, ամեն տեսակ [illegible], [illegible], [illegible], նորաձեւ [illegible] եւայլն․
Բոլոր այս ապրանքներն, որք վերջին նորաձեւութեանց կը համապատասխանեն և ընտիր տեսակէ են, խիստ աժան գներով կը վաճառուին․
Հարսանեաց օժիտ պատրաստող ընտանիքներ մեծապէս պիտի օգտուին եթէ ուղղակի Գալֆօրուլօ եղբարց վաճառատունը դիմեն․ 1250 1—25

ՀՐԴԵՀԻ եւ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆՕՐԹՀ ՊՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԷՐՔԸՆԹԱՅԼ
ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 5,978,946
ՀԱՍՈՅԹ 1885 ՏԱՐՒՈՅ 1,788964

ՆՕՐԹՀԸՐԸՆ ԷՇՈՒՐԸՆՍ
ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 3,131,348
ՀԱՍՈՅԹ 1885 ՏԱՐՒՈՅ 898,072

Ընկերութիւնքս Պոլսոյ մէջ ունեցած Միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ հրդեհի դէմ ամէն կարգի վտանգաւոր ապահովագրութիւններ ի գործ կը դնեն չափաւոր գնով, և իրենց ցոյց տուած դրամական երաշխաւորութեամբ մեծ գումարներ ապահովագրողաց կրնան վստահաբար զիրենք ներկայացնել. նաև իբր ապացոյց իրենց հաստատութեան, միայն հրդեհի ճիւղին համար մինչեւ ցարդ տուժած վնասնին 15,000,000 *Անգլիական Ոսկին կ'անցնի։*

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 500,000
ՄԱՐԻԹԱՅՄ,
ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ Անգլ. Ոսկի 120,597

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ շոգենաւուց և առագաստանաւուց մէջի ապրանքներն և դրամածրարներն խիստ օգտակար պայմանաւ։ Գնոց և այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուզողք կը հրաւիրուին դիմել Ղալաթիա Գոմիսիոն խանի անկիւնն երկաթէ կամրջին վրայ նայող սենեակն, առ **ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ** *Գործակալ Կ. Պոլսոյ վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց,*

ՄՈՐԹԻ ՀԱՄԱՐ ԲՈՄԱՏԱ

Պատրաստեալ Պ. Մուլէնէ

Այս Բոմատան կը բժշկէ ԱՅՏՈՒՑՆԵՐԸ, ՆՇԱՆՆԵՐԸ, ԽՈՒՔԵՐԸ, ՎԷՐՔԵՐԸ, ԱՐԻՒՆԵՐԹՈՒԹԻՒՆԸ, ինչպէս նաև մորթին բոլոր հիւանդութիւնքը։ Կը կասեցնէ մազերուն, յօնքերուն թափիլն և կ'ուժովցնէ զանոնք։

ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՔ. — Պարոն, Ձեր Բոմատան շուտով բուժեց զիս մորթի խոցէն որ կը ծածկէր բոլոր ճակատս և աչերէս վարի մասն եւ քիթս (ՏԻՒՍԻ, Ոստիկանութեան մասնաւոր պաշտօնեայ ի Բարիզ, Բուէնէ Օրիանդալ։) — Պարոն. Դուք ամբողջովին բուժեցիք զիս մորթի անտանելի հիւանդութենէս, որով կը տառապէի չորս տարիէ ի վեր, (ՄԸՆԱՌ, քարափան ի Սիւմէնկառ։)

Կ. Պոլսոյ մէջ ընդհանուր կեդրոնատեղին է Ալիքեան դեղարանը, դեղագործ, դեղավաճառ ի Պոլիս. կը գտնուի նաև գլխաւոր դեղարանաց մէջ։

1237 3—13

60 ՏԱՐՈՒԱՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ

ՄՈՐԻՍՈՆ-ՄՈՒԼԷՆԻ ԴԵՂԱՀԱՏՆԵՐ
Թիւ 1 և 2

Բնական նիւթերով շինուած մաքրողական դեղ մ'է որ արիւնը կը մաքրէ, կը բուժէ արեան եւ ստամոքսի հիւանդութիւնները, կը ջնջէ պալարները։ Գինն է 2 Փրանք։

Մէն մի տուփի վրայ պահանջելու է ստորագրութիւնն եւ ՄՈՒԼԷՆԻ ԴԵՂԱՀԱՏՆԵՐ անունը։

ՄՈՒԼԷՆԻ ԲՈՄԱՏԱՆ (2 Փրանք) եւս կը բժշկէ մորթի բոլոր հիւանդութիւնները։

Բարիզ, Լուի լը Կռան փողոց, 30, եւ բոլոր գլխաւոր դեղատանց մէջ։

Կ. Պոլսոյ մէջ կեդրոնատեղին է Ալիքեան դեղարանը. կը գտնուի նաեւ գլխաւոր դեղատանց մէջ։ 1238 3—13

بامتياز مخصوص
ادارۂ چايي
THÉ ÉCONOMIQUE ԹԷՅ ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ TEION EIKONOMIKON
MARQUE DÉPOSÉE

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԹԷՅԻ

Կ. ՆԱՎՐՈՒԵԱՆ և Յ. ԽՍԱԳՈՒԼԵԱՆ ԸՆԿ.
Ընդարձակ տեսակաւոր գաւաթաց հետ

Չինէ եւ Ճավայէ ուղղակի բերուած
Գերընտիր եւ ամեն ճաշակի յարմար թէյեր
ԳՆԵՐ ՉԱՓԱՒՈՐ ԵՒ ՈՐՈՇԵԱԼ

Փորձը ամեն գովեստէ լաւագոյն պիտի հաստատէ հինգ տարիէ ի վեր սոյն վաճառատանս ըրած զարգացումը յաճախորդները գոհացնելու համար։

Պահճէ Գաբու Ճէլալ պէյ խանի դրան կից Թիւ 10
1000 41—78

Յ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ

ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ
Ի ՓԱՅՏԱՐ ՀԱՌԱՋ
ՖԻՆՃԱՆՃԸԼԱՐ ՍՕԳՈՒՔՍՈՒ Կ. ՊՈԼԻՍ

Սոյն կազմատան մէջ կան Եւրոպական նորընտիր և կատարելագործեալ մեքենաներ որոնցմով կը կազմուին և կը յօրինուին ՉԱՓԱՒՈՐ ԳՆԵՐՈՎ.
ԳԻՐՔԵՐ գեղեցիկ և հաստատուն
ՏՈՒՄԱՐՆԵՐ, վաճառականական եւ
ԱՑՏԵՏՈՄՍՆԵՐ, խիստ մաքուր և ընտիր։

Յաճախորդաց դիւրութեան համար կազմատունը ունի իրեն կցորդ վաճառատուն մը Թիւ 27 Ֆինճանճըլար-Եօգուշը, ուր կ'ընդունուին յանձնարարութիւնք և ուր կը վաճառուին նաեւ գրագրական ամեն տեսակ պիտոյք, ընտիր Թուղթ, գիծ, տումարք, պայուսակ, գրապանակ եւ եւ։
736

ՏՕՔԹՕՐ ԱՅԷՐԻ

ՉԷՐՐԻ ՓԷՔԹՕՐԱԼԸ

Տօքթօր Այէրի Չէրրի Փէքթօրալը արագապէս կը բուժէ հարբուխները, հազերը, կոկորդի վէրքը, փողացաւք, բորբոքումն հազագի, բորբոքումն շնչափողի, շնչարգելութիւն ևն։

Այս դեղը հրաշալի կերպիւ կը զօրացնէ տկար թոքերը, կը հանդարտեցնէ թոքային գրգռումները, և կապուտ հազի և յառաջացեալ թոքախտի համար միակ դարմանն է, որ հզօրապէս կ'ափոփէ ու կը կազդուրէ։

Տր. Այէրի Չէրրի Փէքթօրալը այնքան մեծ համբաւ ստացած է իբրեւ ամենէն հզօրագոյն դարմանն զոր գիտութիւնը ի լոյս ընծայեց, շնորհիւ նորա կոկորդի և թոքային տկարութեանց վրայ ունեցած ուժգին և միօրինակ նուաճող ազդեցութեան է, որով միանգամայն իւր առաքինութեանց ջատագովն և պաշտպանը կը հանդիսանայ։

Չկայ ամենեւին դեղ մը որ կրնայ այնքան կարեւոր լինել հիւանդին քան զայս, և կամ աւելի արժանիք ունենայ նորա կատարեալ վստահութիւնը գրաւելու։

Չէրրի Փէքթօրալը ընտանեկան գործածութեան համար եղած ուրիշ ամեն դեղերը գերազանցէ է և համեղ. բնաց շատ հաճելի լինելով փոքր տղայք շատ դիւրաւ կ'առնուն։

Գործածութեան եղանակը շիշերուն հետ կը տրուի։ Կեդրոնատեղին է Օ. Մ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ և ԸՆԿԵՐԱՑ Ամերիկեան վաճառատունն, ի Ղալաթիա Կ. Պոլսոյ։ Կը ծախուի նաև քաղաքիս մէջ զանազան դեղագործաց քով։ 581

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՍԱԿԱՆ ԵՒ ՄԱՐՍԷԼԵԱՆ
Ն. ՓԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.
Մարսիլիայի և [illegible] կանոնաւորագնաց նաւեր

Սամսոն, Տրապիզոն և Պաթում երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Ռ-Տնէ որ Նոյեմբեր 3ին Մարսիլիայէն և Նոյեմբեր 10ին Կ. Պոլսէն պիտի մեկնի։

Մարսիլիա երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Լա Կոլոր պիտի մեկնի Նոյեմբեր 14ին։

Ուղեւորք և [illegible]

Նաւագնացութեան, ուղեւորութեան և այլ տեղեկութեանց համար
Դիմել առ գործակալարան
ԹԻՆԻՆԱՅԷ ԸՂՊՈՒԼ
Թիւ 17-18 Քէչէճիլէր Մէյէթ
556 Մումհանէ փողոց, Թիւ 14

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ
Ընդ Էլ Անգլիոյ, Կ. Պոլսոյ և Օտեսայի

ԹՈՎՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ

ՈՐԴԻՔ ԵՒ ԸՆԿ.

Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ
Ալպանօ	2,000	Լէբանթօ	4,500
Անճելօ	3,000	Մարէնկօ	4,300
Արկօ	1,300	Մասսանիէ	2,500
Պասսանօ	3,500	Միլօ	2,000
Պօրօտինօ	2,200	Նէրօ	2,000
Պրավօ	2,000	Օթէլլօ	5,000
Գէյրօ	2,600	Օրլանտօ	3,000
Գամիլլօ	2,500	Օբորտօ	1,500
Գանտիա	2,100	Օթթօ	2,000
Գարլօ	2,000	Բասիֆիգ	1,200
Գօմօ	2,700	Բալէրմօ	3,200
Տիտօ	2,500	Բօսգէր	1,700
Տօմինօ	1,800	Ռիգօ	2,800
Էրաթօ	2,600	Ռիալթօ	4,400
Ֆլօրա	2,600	Ռինալտօ	3,200
Ֆալգօն	800	Ռօլլօ	3,000
Ֆիտօ	1,700	Ռօմէօ	5,500
Ֆլամինկօ	1,600	Ռօզէօ	3,500
Կալիլէօ	5,500	Սալէրնօ	4,000
Կիթանա	2,200	Սափփօ	2,000
Կօթօ	1,800	Սիլվիօ	2,000
Կրօտօն	3,200	Սօրէնթօ	4,300
Համլօ		Թասսօ	1,200
Հէրօ	3,000	Թ. Ուիլսըն	3,000
Հիտալկօ	3,000	Թիպէր	1,300
Հիւմպէր	1,200	Թօլէտօ	2,800
Ճինօ	2,300	Վասգօ	3,600
Քէլթօ	2,000	Վէսթա	1,600
Քօմօ	2,200	Զէնօ	3,000
Լէօ	2,000	Զէրօ	4,100

Բուֆօ շոգենաւը, նաւապետ Նիլ, ընդհանուր վաճառքով Հըլէն առտ հասած պարպած եւ Օտեսա ուղեւորած է։

Նէրօ շոգենաւը, ընդհանուր վաճառքով այժմ կը բեռնաւորի ի Հըլ եւ ամսոյս 4ին պիտի մեկնի Կ. Պոլիս գալու համար։

Ուղեւորներու համար [illegible]

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ
Յ. ՀԻԼՏ ԵՒ ՈՒԻՕ
Գործակալք
Թիւ 17-18, Քէչէճիլէր Մէյէթ
551 խան Ղալաթիա

ԳԱՏՐԱՄԻՆԱՅԻ ԴԵՂԱՀԱՏՆԵՐ

PILULES DE CATRAMINA
BERTELLI
A. Bertelli e C.
A. BERTELLI E. Cº MILANO MARCA DI FABBRICA

Այս դեղ կը ներկայէ այս վերջին տարիներս բժշկութեան մէջ եղած մեծագոյն գիւտը։

Տօքթօր Ա. ՊԵՐԹԵԼԼԻ Նորվեկիոյ պարզ խայծղանէն հանած է մասնաւոր քաղցրութիւն մը, զոր Գատրամինա կոչած է։ Այս քաղցրութեամբ պատրաստուած դեղահատներն ապահովապէս կը բժշկեն քիչ ժամանակուան մէջ շնչափողի բոլոր հիւանդութիւնները, ինչպէս

ՀԱԶ, ԽՌՉԱԿԱՏԱՊ, ԲՐՈՆՇԻԴ, ԹՈՔԱՑԱՒ, ՀԱՐԲՈՒԽ, ՇՆՉԱՐԳԵԼՈՒԹԻՒՆ և ճշմարիտ ԹՈՔԱԽՏ։

Շատ գիւտեր կը գործածուին եւ առժամ համբաւ կ'ունենան։ Տօքթօրներն անգամ գիւտաց կը գործածեն զայնս և անոնց վրայ արտասովոր կերպով կը ներգործեն։ Մասնագիտութիւնը կը գլխաւորեն։ Բոլոր բժիշկք ջերմապէս կը յանձնարարեն զայնս եւ [illegible] գովեստներ խօսած են նոյն վրայ։ ԻՏԱԼԻՈՅ ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ բժիշկ ՍԱԼԻՈՆԷ անթոյլ տալով դարման կը հռչակէ այս դեղահատներն եւ Բավիայի համալսարանէն Բ. ՈՖ. ԼՈՆԿԻ կ'ըսէ թէ անմխտելի ազդուութիւն մ'ունին։

Գատրամինայի դեղահատները կը ծախուին 2.50 Փրանքի եւ կը գտնուին Իտալիոյ եւ օտար երկրաց ամեն լաւ դեղավաճառաց քով։

Ա. ՊԵՐԹԵԼԼԻ ԵՒ ԸՆԿ. տունն, դեղագործ—քիմիագէտ ի Միլան, այս դեղահատներու, իբր փորձ կը զրկէ չորս տուփ (որք բաւական են ամենէն ծանր դէպքերուն մէջ) առանց թղթատարութեան ծախքի աշխարհիս չորս կողմն, ընդամէնը 9.50 Փրանք։

Ամեն երկրի մէջ արտօնեալ են։

Պահանջել գործարանին վերոյիշեալ նշանն եւ ստորագրութիւնը։

Զուիցերիոյ համար միակ ներկայացուցիչն է Օէֆլէր Աէմ ի Լոզան։
Հիւսիսային Ամերիկոյի համար Գուլը Ֆ. Հօֆէր եւ ընկ. ի Ճէնովա։
Կ. ՊՈԼՍՈՅ մէջ ներկայացուցիչն է ԺՈԶԷՖ ՊՈՐԿԻՆԻ, Նորզանտըլար փողոց,
69, Ղալաթիա (Վաճառատան Պազօզու)։ 1244

ՖՐԱՆՔՕ-ՀՕՆԿՐՈՒԱԶ

ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ Ի ՊՈՒՏԱՓԷՍԹ
ՀԱՆԴԵՐՁ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԵԱՄԲ

Արտօնեալ դրամագլուխ	20,000,000
Գանձեալ »	10,000,000
Մահուան արկածից դէմ պահեստ	12,000,000

Արեւելից Տնօրէն. Մ. Լօժէն Բոթարօր
» Ընդհ. գործակալ և քննիչ. Մ. Նազարէթ Եագըճեան
ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԳԼԽԱՒՈՐ ՔԱՂԱՔԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՔ
Տեարք Պալեօզեան և Պալըքճեան Զմիւռնիա. Տամլամայեան և Գասպարեան Ատանա. Գ. և Ս. Սեթեան Հալէպ. Բ. Շէրէֆէտտին և Տէրունեան Ատալիա և Սպարթա. Սիմէօն Տէյլիրմէնճի օղլու Քօնիա, ևն ևն։

Ֆրանքօ-Հունգարական կենաց անանուն ընկերութիւնը խիստ դիւրամատչելի պայմաններով մահուան դէմ ապահովութիւններ կ'ընդունի, նոյնպէս փոքր տղայոց և աղջկանց ի չափահասութեան վճարելի պայմանաւ։

Ասկէ զատ կը համարիմք ըսել թէ ամէն ընտանեաց և զաւակաց տէր անձանց իբր նախնական պարտականութիւն մ'է տարեկան փոքրիկ զոհողութեամբ մը իւր կեանքն և իւր զաւակաց ապագան ապահովել. կամ ի ծերութեան օրերու և կամ յետ մահու իւր սիրելի կինն և զաւակունքը, աղքատութեան սոսկալի ճիրաններէն հեռի պահելու համար ուստի արգոյ հասարակութեան լուրջ ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմք Ֆրանքօ-Հունգարական ընկերութեան շահաւէտ պայմաններուն և վճռականութեան մասնաւոր տեսակներուն որ մէն մի տարի Պուտաբեշթի մէջ ի ներկայութեան կայսերական պաշտօնէից տեղի կ'ունենան, մէն մի շահող Թիւ 100 անգլիական ոսկի շահելու պայմանաւ։

Աւելի ընդարձակ և կարեւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար պէտք է դիմել առ վարչութիւն։ Ամէն լեզուէ յայտարարութիւնք ձրի կը տրուին։

Գոհութեամբ կը ծանուցանեմք յարգոյ հասարակութեան թէ, ընկերութեանս 1885 յունվար 1էն մինչ 1886 տարւոյն յունվար 1ի ընդհանուր գործողութեանց հաշուեցուցակին, (Վաւերացեալ Աւստրիոյ-Հունգարական կառավարութենէ ներքին գործոց նախարարութենէն) պահեստի գումարին վրայ 2 միլիոն փրանգի պատկառելի գումարի մը յաւելում գոյացած է, որով անցեալ տարւոյն 10 միլիոն պահեստի գումարը ներկային 12 միլիոն է։ 654

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿ.

ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ
ՊՈԼՍՈՅ ԵՒ ԱՍԻՈՅ ՀԱՄԱՐ ՏՆՕՐԷՆ ԵՒ ԳՈՐԾԱԿԱԼ
ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ԳՈՒՐՄՈՒԶԻ
LA ROUENNAISE
1837ԻՆ ՀԻՄՆՈՒԱԾ
Դրամագլուխ . . . . 4,000,000 փրանք
Պահեստի դրամն հաշուոյն մէջ չէ
L'INDUSTRIELLE
Հրդեհի ճիւղէն 1,500,000 փր. Բուն խսկ դրամագլուխ 5,000,000 փր.
LA CAISSE D'ASSURANCES MUTUELLES
Կ'ապահովագրուին նաեւ արջառք և անասունք։
Աւելի մանրամասն տեղեկութեանց համար դիմել Ղալաթիա Գարանթինա փողոց Լէօն խան Թիւ 1, 2, 3, 4։
Ադրիանուպոլսոյ և Արեւելեան Ռումելիի տնօրէն և գործակալն
123 Գ. ՏԷԼԻԳԱԹՕՍ

HUILE DE FOIE DE MORUE DÉSINFECTÉE

ՇԷՎՐԻԷԻ ՄՈՐՈՒԻ ՁԿԱՆ ԻՒՂ ԶՏՈՒԱԾ
de
CHEVRIER

Առաջնակարգ դեղագործ ի Փարիզ, ասպետ Պատւոյ Լէգէոնի, վարձատրեալ Բ. կարգի Մէճիտիէով, քօմանտէօր Իզաբէլ-լա-Գաթոլիք պատուանշանին։

ՃԵՐՄԱԿ ԵՒ ԹՈՒԽ

Մորիւ ձկան իւղը խայծղանով զտելով, Պ. Շէվրիէ այդ հեղուկին տուած է անխորժելի համ և հոտ, միանգամայն աւելցնելով անոր բուժիչ յատկութիւնները։

Այս գիւտին պատճառաւ հնարիչը մեծամեծ վարձատրութիւններ ստացած է, միտալ և պատուոյ վկայական։

Ամբողջ աշխարհիս բժիշկք կը նախադասեն զայն ամեն տեսակներէն։

ԵՐԿԱԹԱԽԱՌՆ

Պ. Շէվրիէ իւր գիւտը կատարելագործած է խառնելով Ֆէրով Մորիւ ձկան երկաթախառն իւղ մը պատրաստելով։ Հակառակ այս յաւելման, իւղը դիւրաւ կը մարսուի և բնաւ պնդութիւն չպատճառեր։ Ուստի նախընտրելի է միւս բոլոր երկաթախառն պատրաստութիւններէն և յաջողութեամբ կը գործածուի Թոքախտի, Պրանչիթի, Վատութեան և Խոյլի համար։ Մանաւանդ կը յարմարի տկարակազմ անձանց։ 711

Ընդհ. մթերանոց, կեդր. դեղրն. Ն. ԹԷՕՏՈՐԻՏԷՍ, 241, Մեծ փողոց Բերայի, Կ. Պոլիս
Միեւնոյն դեղատան մէջ կը գտնուի նաեւ ՇԷՎՐԻԷԻ կազդուրիչ ԳՈԳԱՅԻ ԳԻՆԻՆ։

ՍԻԿԱՐԷԹԻ
ՃՇՄԱՐԻՏ
ԹԽՈՒՂԹԵՐԸ
Պարտին գործածել
միայն 814

JOB

կամ բնաւ չծխել
ԺԱՆ ՊԱՐՏՈՒ
Ստորագրութիւն
Jn Bardou
այս նշանով միայն կը շինէ

ԱՊԱՀՈՎ ԲԺՇԿՈՒԹԻՒՆ

ՋՂԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Ս. Գուիտոնեան պար.— Լուսնոտութիւն—Արգանդախեղդ—Հիւանդութիւնք ուղղի և ողնածուծի ջղաձգութիւնք, գլխու պտոյտ, ջղային տագնապք, ջլադողք, քնատութիւն, ուղեղային բորբոքում, սերմնաթափութիւն

ՍԻՐՕ ՀԷՆՐԻ ՄԻՒՌԻ միջոցաւ
Քիմիապէս մաքուր բոդասիոնի պռոմիւրով

15 տարուան ԱՊԱՀՈՎ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ Փարիզի Հիւանդանոցաց մէջ գործածութեամբ։
Շատ կարեւոր տեղեկութիւնք կը տրուին փափաքողաց ձրիաբար
Հէնրի Միւռ, ի Բոն-Սէնդ-Էսբրի (Ֆրանսա)

Մեծաքանակ կը վաճառուի ի Դեղագործական Մթերանոցն, 35, Ղալաթիոյ Մեծ փողոց, Կ. Պոլիս։
Փոքրաքանակ կը վաճառուի ամեն դեղարանաց մէջ։ 816

ՇԻՐՔԻԹԻ ԽԱՅՐԻՅԻ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ 664
1887 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ ՄԻՆՉԵՒ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 31

Վօսփորէն ելնող շոգենաւներ

1 — Եէնիմ. Մէզ: Պէօյիւք. Թար. Եէնիք. Ըմէն. Պօյաճ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիքթաշ
1 — Արնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիք.
1 — Վանիք. Չէնկել. Պէյլէր. Գուզկ. Գանլըճ.
1 — Պէյգ. Բաշաղ. Զուպ. Գանլըճ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկել. Պէյ. Գուզ.
1 30 Գավագներ Մէզարբ. Պէօյիւք. Թար. Պէյգ. Բաշաղ. Զուպուգլը Գանլը. Ա. Հիսար Գանտ. Վանի. Չէնկելք. Պէյլէր. Գուզկ. Պէշիքթաշ
1 45 Եէնիմ. Մէզարբ. Պէօյ. Թար. Եէնիք. Միրկ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուր. Օրթ. Պէշ.
2 30 Եէնիմ. Մէզբ. Պէօյ. Թարբ. Եէնիք. Միրկ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուր. Օրթ. Պէշ.
3 15 Պէօյիւք. Թարբ. Պէյգօզ. Բաշաղ. Զուպ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ.
3 15 Եէնիմ. Մէզբ. Պէօյիւք. Քիրէճպ. Թարբ. Եէնիք. Ըմէն. Պօյաճ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիքթաշ
4 30 Ա. Գավագ Եէնիմ. Մէզբ. Պէօյիւք. Թարբ. Եէնիք. Ըմէն. Միրկ. Պօյաճ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիքթաշ
5 — Պէօյ. Պէյգ. Բաշաղ. Զուպ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վան. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ, Իւսկ.
5 45 Եէնմ. Մէզ. Պէօյիւք. Թար. Եէնիք. Ըմէն. Միրկ. Պօյաճ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնավ. Գուր. Օրթ. Պէշիք.
7 — Եէնիմ. Մէզարբ, Պէօյիւք. Թարաբ. Պէյգ. Բաշաղ. Եէնիք. Միրկ. Գանլըճ. Ռ. Ա. Հիսար Գանտլ. Արնավ. Չէնկել. Պէյլ. Օրթ. Գուզկ. Պէշիք. Իւսկ.
7 45 Ա. Գավ. Եէնիմ. Մէզարբ. Պէօյիւքտէրէ Թարաբ. Եէնիք. Ըմէն. Միրկ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնավ. Գուրուչ. Օրթա. Պէշիք.
8 15 Պէօյ. Թար. Պէյգօզ Բաշաղ. Զուպուգլը Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Իւսկ.
8 45 Եէնիմ. Մէզ. Պէօյ. Քիր. Թար. Եէնիք. Միրկ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուր. Օրթ. Պէշիք.
9 45 Եէնիմ. Մէզ. Պէօյ. Թար. Եէնիք. Ըմէնի Պօյաճ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիք.
10 15 Մէզբ: Պէօյիւք: Թարբ: Պէյգօզ Բաշաղ: Զուպ: Գանլ: Ա: Հիսար Գանտ: Վանիք: Չէնկ: Պէյլ: Գուզկ: Իւսկ:
10 30 Եէնիմ. Մէզարբ. Պէօյիւք. Թարաբ. Եէնիք. Միրկ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնավ. Գուրուչ: Օրթաք. Պէշիք.

Կամուրջէն մեկնող շոգենաւներ

2 — Պէշիք: Օրթ: Գուր: Արնվ: Պէպէք Ռ: Հիսար Պօյաճ: Ըմէն: Եէնիք: Թարբ: Պէօյիւք: Մէզբ: Եէնիմ: Ռ: Ա: Գավագ
3 — Գանլըճ. Իւսկ. Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյ. Չէնկելք. Արնավ. Գանտ. Ա. և Ռ. Հիսար Գանլըճ. Միրկ. Եէնիք. Բաշաղ. Պէյգ. Թարաբ. Պէօյիւք. Մէզարբ. Եէնիմ.
3 — Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնվ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թար. Պէօյ. Մէզ. Եէնիմ.
3 15 Իւսկ: Գուզկ: Պէյլ: Չէնկ: Վանիք: Գանտ. Ա: Հիսար Գանլ: Զուպ: Բաշղ: Պէյգօզ Թարբ: Պէօյիւքտէրէ
4 15 Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Պօյաճ. Ըմէն. Եէնիք. Թար. Պէօյիւք. Մէզ. Եէնիմահալլէ.
4 45 Իւսկ. Գուզկ: Պէյլ: Չէնկ: Վանիք: Գանտ: Ա: Հիսար Գանլ. Զուպ: Բաշղ. Պէյգօզ Թարբ: Պէօյիւքտէրէ
5 30 Գավ. Պէշիք. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Պէյգ. Թարաբ. Պէօյ. Մէզարբ. Եէնիմ. Ռ. և Ա. Գավագ։
6 15 Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնվ. Պէպէք Ռ: Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թարբ. Պէօյ. Մէզ. Եէնիմ.
6 45 Իւսկ. Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյլէր Չէնկել. Արնվ. Գանտ. Ա. և Ռ. Հիսար. Գանլըճ. Միրկ. Եէնիք. Թարաբ. Պէօյիւք.
8 15 Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկ. Եէն. Թար. Քիր. Պէօյ. Մէզ. Եէնիմ.
9 15 Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնվ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թար. Պէօյ. Մէզ. Եէնիմ.
10 — Գավ. Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկ. Վան. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլըճ. Զուպուգլը Բաշաղ. Պէյգ. Թար. Մէզ. Ռ. և Ա. Գավագ։
10 15 Պէշիք. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Պօյաճ. Ըմէն. Եէնիք. Թարաբ. Քիրէճպ. Պէօյիւք. Մէզարբ. Եէնիմ.
11 — Պէշիք. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկեօն Եէնիք. Թարաբ. Պէօյիւք. Մէզարբ. Եէնիմ.
11 — Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկել. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլըճ. Զուպ. Բաշաղ. Պէյգ.
11 30 Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյլէր. Չէնկ. Վան
12 — Պէշիք. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ.

Արտօնատէր Օ. ՅԱՄՈՅԵԱՆ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՅ